

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Integrační spolupráce v Severní Africe a vztahy s Evropskou unií
Integration Cooperation in North Africa and Relations with the European Union

Student: Nela Hornáčková
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Honová Iva, Ph.D.

Ostrava 2012

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání bakalářské práce

Student: **Nela Hornáčková**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210R004 Eurospráva
Specializace: 00 Eurospráva
Téma: **Integrační spolupráce v Severní Africe a vztahy s Evropskou unií**
Integration Cooperation in North Africa and Relations with the European Union

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Integrační předpoklady Severní Afriky a její současné problémy
3. Vzájemná spolupráce zemí Severní Afriky
4. Zhodnocení vnějších vztahů s Evropskou unií a vliv na budoucí spolupráci
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

GOMBÁR, Eduard. *Kmeny a klany v arabském Maghribu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 227 s.

ISBN 978-80-246-1418-2.

MAJEROVÁ, Ingrid. *Mezinárodní integrační procesy*. 1. vyd. Karviná: OPF SLU, 2007. 125 s.

ISBN 978-80-7248-420-1.

REID, Richard. *Dějiny moderní Afriky: 1880 - současnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 331 s.

ISBN 978-80-247-3079-0.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Iva Honová, Ph.D.**

Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 11.05.2012

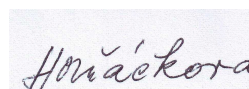
prof. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje.

V Ostravě dne 11. 5. 2012

A rectangular box containing a handwritten signature in cursive script, which reads "Hornáčková".

Nela Hornáčková

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce Ing. Ivě Honové, Ph.D. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, poděkování patří také mé rodině, která mě maximálně podpořila a vytvořila náležité podmínky ke zpracování tématu mé bakalářské práce.

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Integrační předpoklady Severní Afriky a její současné problémy	7
2.1	Základní charakteristika makroregionu Severní Afrika	7
2.1.1	Geografické vymezení regionu	7
2.1.2	Stručný historický přehled	9
2.2	Politický vývoj Severní Afriky	13
2.2.1	Tuniská republika	13
2.2.2	Alžírská lidová a demokratická republika.....	14
2.2.3	Egyptská arabská republika.....	15
2.2.4	Marocké království.....	16
2.2.5	Velká libyjská arabská lidová socialistická džamáhírije.....	17
2.3	Ekonomický vývoj severní Afriky	19
2.4	Zhodnocení prointegračních a protiintegračních faktorů v severní Africe.....	22
3	Vzájemná spolupráce zemí severní Afriky	24
3.1	Počátky integrační spolupráce severní Afriky	24
3.2	Liga arabských států	25
3.2.1	Klíčové instituce Ligy arabských států	26
3.2.2	Dosažené výsledky Ligy arabských států	27
3.3	Organizace islámské spolupráce.....	29
3.3.1	Klíčové instituce Organizace islámské konference.....	30
3.4	Unie arabského Maghrebu	32
3.4.1	Klíčové instituce Unie arabského Maghrebu	34
3.5	Společný trh zemí východní a jižní Afriky.....	34
3.5.1	Klíčové instituce.....	36
3.6	Společenství saharsko – sahelských států.....	36
3.6.1	Klíčové instituce Společenství saharsko-sahelských států.....	37
3.7	Shrnutí spolupráce zemí severní Afriky	38
4	Zhodnocení vnějších vztahů s Evropskou unií a vliv na budoucí spolupráci	40
4.1	Vývoj vztahů EHS/ES se zeměmi severní Afriky	40
4.2	Barcelonský proces.....	41
4.2.1	Společné cíle Barcelonského procesu	42
4.2.2	Nástroje Barcelonského procesu	43

4.3	Evropská politika sousedství a partnerství	44
4.4	Unie pro Středomoří	47
4.5	Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím	49
5	Závěr	52
	Seznam použité literatury	54
	Seznam zkratek	60
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Bakalářská práce se věnuje integrační spolupráci v severní Africe a vztahům s Evropskou unií. Severní Afrika je jedním z regionů sousedících s Evropskou unií, který navíc v současné době prochází velkými politickými změnami, což se bezesporu promítá i do vzájemné integrační spolupráce i vztahů s Evropskou unií.

Cílem bakalářské práce je zhodnocení integračních procesů v rámci severní Afriky a vzájemných vztahů s EU. Práce se zaměřuje jak na probíhající spolupráci, tak i nastiňuje možný budoucí vývoj v tomto regionu.

Práce je členěna do tří hlavních kapitol. První kapitola „Integrační předpoklady severní Afriky a její současné problémy“ analyzuje hlavní prointegrační i protiintegrační faktory, které působí na vzájemnou spolupráci zemí severní Afriky. Jedním z nejdůležitějších předpokladů pro spolupráci je geografická blízkost. Region severní Afriky je možno rozdělit podle geografického hlediska na dva menší celky – Maghreb a Mashrek. První zmíněný region zahrnuje státy v západní části severní Afriky a to Maroko, Alžírsko a Tunisko. Naopak Mashrek v arabštině označuje východ a tedy zejména Egypt a Libyi. Mezi další významné faktory patří společná koloniální minulost a následný dekolonizační proces, který probíhal pod ideou arabské jednoty. Arabové sdílejí společné náboženství, kulturu a tradice což je jeden z nejsilnějších faktorů působící nejen v severní Africe ale i na Blízkém východě. Další podkapitoly rozebírají také současný politický vývoj, neboť tzv. Arabské jaro proběhlo ve všech pěti zemích severní Afriky.

Druhá kapitola „Vzájemná spolupráce zemí severní Afriky“ analyzuje konkrétní integrační projekty na základě faktorů popsanych v první kapitole. Již po druhé světové válce se objevují první politické integrace zejména ve formě federalizace dvou a více států. Jedná se například o Sjedenou arabskou republiku, Federaci arabských republik nebo Arabskou islámskou republiku. Bakalářská práce se věnuje politické spolupráci v rámci Organizace islámské konference. Další podkapitoly pak analyzují další konkrétní integrace: Ligu arabských států, Unii arabského Maghrebu, Společný trh východní a jižní Afriky a Společenství saharsko-sahelských států. Jedná se o integrace, jejichž členy nejsou pouze státy severní Afriky, ale také další africké a arabské země.

Poslední hlavní kapitola „Hodnocení vnějších vztahů s Evropskou unií a vliv na budoucí spolupráci“ hodnotí vnější vztahy severní Afriky s Evropskou unií a také nastiňuje možný budoucí vývoj. Velký význam z hlediska nejen obchodní spolupráce severní Afriky a Evropské unie měl Barcelonský proces, na jehož základě byla od roku 1995 realizována

strategie Euro-středomořského partnerství. V roce 2003 vznikla nová Evropská politika sousedství v rámci, které došlo k prohloubení Barcelonského procesu a přijetí nové strategie, cílů a nástrojů. V roce 2011 bylo zveřejněno prohlášení vysoké představitelky Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a Evropské komise s názvem „Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím“, které reaguje na proběhnuté politické změny v severní Africe. Evropská unie tedy podporuje cestu za demokracií v tomto regionu, stanovuje nové cíle, nástroje a také vymezuje další finanční prostředky.

2 Integrační předpoklady Severní Afriky a její současné problémy

2.1 Základní charakteristika makroregionu Severní Afrika

2.1.1 Geografické vymezení regionu

Afrika je druhým největším kontinentem světa, na kterém je obrovská diverzita z hlediska geografie a klimatu od Středozemního moře až po mys Dobré naděje (Reid, 2011, s. 17). Z geografického pohledu je oblast severní Afriky oddělena od zbytku Afriky saharskou pouští, která zabírá podstatnou část území. Významnou oblast zabírá pohoří Atlas, které se táhne od severu Tuniska až po Atlantik v délce 2250 km. Severní pobřežní oblast Středomoří je charakteristická podobným klimatem jako jih Evropy, ale obvykle sušším a teplejším.

Obecně je pak možno zmínit, že se v této oblasti nachází významné **zásoby ropy a zemního plynu, fosfátů a rudy**. Oblast severní Afriky je proslulá úrodností své půdy, díky větrům vanoucím ze Středozemního moře a Atlantiku přes pohoří Atlas v Maroku a Alžírsku. Zemědělství se tedy orientuje na pěstování datlí, fíků, citrusů, cukrové třtiny, oliv, vinné révy a bavlníku. Pro živočišnou výrobu je samozřejmě typický rybolov, dále chov ovcí a koz, v poušti také chov velbloudů. S ohledem na náboženství chybí jakýkoli chov prasat.

Podle OSN zahrnuje makroregion severní (někdy také arabská) Afrika v současné době sedm států: Alžírsko, Egypt, Libye, Maroko, Súdán, Tunisko a Západní Sahara, která je však sporným územím okupovaným Marokem. Někdy jsou také k severní Africe připočítávány Azory, Kanárské ostrovy, Etiopie, Eritrea, Madeira, Mali, Mauretánie, Niger a Čad.

Dále se můžeme setkat s rozdělením této oblasti na subregion **Maghreb a Mashrek**, avšak v současné době neexistuje jednotný přístup k tomuto členění. Rozdělení podle Evropské unie vychází z historického hlediska i kulturní sounáležitosti jednotlivých států (Gomez, 2003, s. 4). Slovo Maghreb je v arabštině synonymem pro „západ“ a tím také vymezuje oblast, kterou zahrnuje – podle Evropské unie se jedná o Maroko, Alžírsko a Tunisko. Tyto státy, označované také jako jižní Středomoří, spojuje nejen společná historie pod nadvládou Osmanské říše či Francouzské koloniální nadvlády ale také fakt, že se společně ve svých ústavách otevřeně přihlásily k myšlence „Velkého Maghrebu“.

Je důležité nezaměňovat subregion Maghreb s Unií arabského Maghrebu, která bude blíže popsána v 3. kapitole. Neboť členy UAM jsou také Libye a Mauretánie, které však nelze zahrnout do subregionu Maghreb. Důvodem je fakt, že Mauretánie je jednak geograficky blíže Subsaharské Africe, ale také vykazuje řadu politických odlišností než její severní sousedé. Se stejným problémem se potýkáme v případě Libye, kde se Kaddáfího politický režim až do října 2011 orientoval na východní arabský svět.

Naopak slovo Mashrek označuje v původním jazyce území, nad kterým „vychází slunce“, Evropská unie jej také označuje jako východní Středomoří. V odborných pracích řady autorů zahrnuje oblast státy Egypt, Jordánsko, Libanon a Sýrie, které opět spojuje společné historické a kulturní hledisko. Od mashrekského subregionu, je nutno oddělit židovský stát a Palestinu, protože oba státy mají specifické a izolované postavení. Evropské země pak také jinak vnímají Izrael, který je podle nich součástí středoziemního regionu. Palestina v současné době stále bezúspěšně usiluje o autonomii a Evropská unie jí nabízí odlišnou pomoc s ohledem na bezpečnostní situaci v zemi.

Bakalářská práce dále pracuje vymezením severní Afriky podle Světové banky, které zahrnuje pět států:¹

- **Alžírská demokratická a lidová republika,**
- **Egyptská arabská republika,**
- **Marocké království,**
- **Tuniská republika,**
- **Velká libyjská arabská lidová socialistická džamáhírije.**

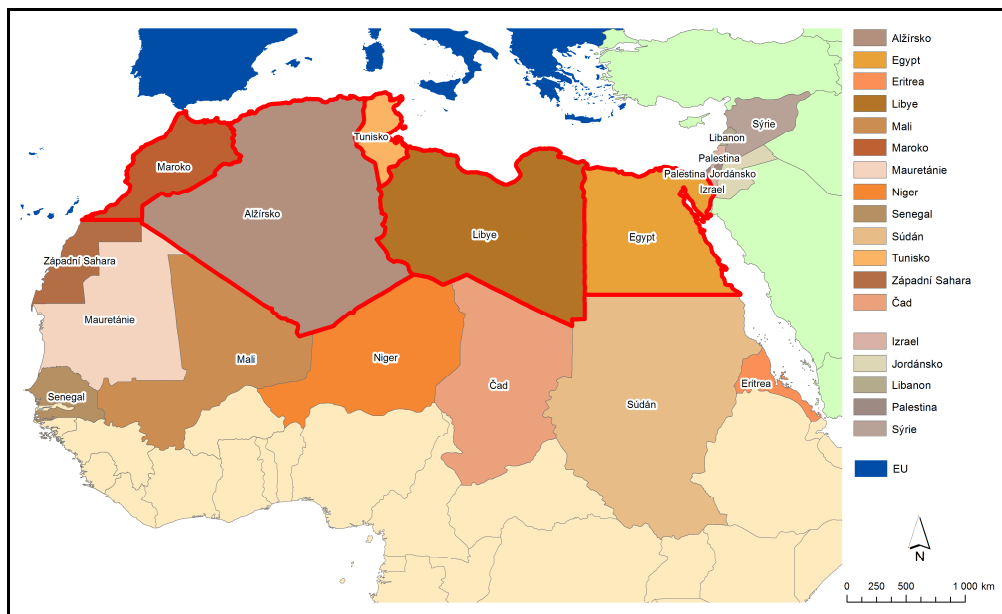
Důvodem pro tento výběr zemí severní Afriky jak z části Maghrebu tak i Mashreku, je jejich významnost z hlediska spolupráce s Evropskou unií. V současné době se také jedná o státy, v nichž nejvýrazněji propuklo tzv. Arabské jaro.

Přehled těchto pěti států znázorňuje obrázek 2.1, který přibližuje také jeden z nejvýznamnějších pro integračních faktorů severní Afriky – **vzájemnou geografickou blízkost zemí.**

---

¹ WORLD BANK. *Africa Development Indicators 2011* [online]. 1. vyd. World Bank, 2011 [cit. 2012-03-03]. ISBN 978-082-1387-313. Dostupné z: <http://issuu.com/world.bank.publications/docs/9780821387313?mode=embed&layout=http://skin.issuu.com/v/light/layout.xml&showFlipBtn=true>

Obr. 2.1. Mapa severní Afriky

Zdroj: APRS World Map [2], vlastní zpracování

2.1.2 Stručný historický přehled

Z kulturního hlediska se tato oblast vyznačuje společným jazykem a vyznáváním islámu. Severní Afrika má samozřejmě také velmi bohatou společnou historii založenou zejména na obchodu jak mezi jednotlivými státy či říšiemi ale také obchodu s Evropou. Tento společný historický vývoj od počátků prvních civilizací až po 21. století je dalším **klíčovým integračním faktorem**, který byl často udáván jako důvod pro rozvoj spolupráce těchto zemí.

Nejstarší zmínky z této oblasti se týkají území dnešního Egypta, kde ještě před naším letopočtem vznikla jedna z nejvýznamnějších starověkých říší v této oblasti a která trvala bezmála tři tisíciletí. Specifické podmínky nilského údolí a pravidelné záplavy umožnily přeměnit neúrodnou půdu na vysoce výnosnou a zcela soběstačnou zemědělskou oblast. Hlavním bohatstvím zemědělství bylo pěstování obilovin, které umožňovaly výrobu chleba, piva a mnoha dalších potravin. Pro obchodní styky bylo důležité zejména pěstování lnu a jeho další zpracování na tkaniny či olej. Vrcholu dosáhl **starověký Egypt** ve druhé polovině 2. tisíciletí př. n. l., kdy se stal rozhodující říší v celém východním Středomoří. Egyptská kultura je známá především významnými úspěchy nejen při budování rozlehlých monumentů ale také v oblasti písemnictví a administrativní společenské organizaci. Definitivní zánik říše,

kteřá si i pod nadvládou Římanů, Peršanů či Núbijců udržela silné postavení po tři tisíciletí, přinesl až nástup křesťanství.

Ze starověkých dějin je možno také zmínit významné **obchodní město Kartágo**, které se nacházelo na území dnešního hlavního města Tunisu. Město bylo založeno v roce 814 př. n. l. a postupem času se vyvinulo v obrovskou ekonomickou mocnost a civilizaci. Ve své době bylo největším producentem stříbra a jednoho z nejhodnotnějších zboží starověku – tyrského purpuru. Kartágo bylo známé také vyšíváními a barvenými textiliemi, keramikou, fajáns, kadidly či parfémy. Kartaginské obchodní lodě udržovaly čilé obchodní vztahy se všemi přístavy ve Středomoří, v Británii i na Kanárských ostrovech.

V sedmém století dochází po dobytí Palestiny a Sýrie k expanzi arabských kmenů a šíření islámu z Arabského poloostrova dále na západ Afriky. Vzniká **Umajjovský chalífát**, původně pouze náboženská instituce, později veškeré území ovládané muslimy. V polovině 8. století dosahuje chalífát největšího územního rozsahu od Pyrenejského poloostrova přes celou severní Afriku až k řece Indu. Rozsáhlé území vyžadovalo organizační změny ve správě státu, chalífu zastupovali ve věcech vojenských, náboženských i soudních místodržící. Přestože do samosprávy původních obyvatel nijak nezasahovali, dochází v tomto období k postupné arabské kolonizaci. Muslimové vytvořili vlastní vládnoucí vrstvu obyvatelstva, půda byla prohlášena společným majetkem dobyvatelů a původní obyvatelstvo z ní muselo platit nájem. Vláda Umajjovců trvala až do roku 750, kdy byla vystřídána vládnoucí dynastií Abbásovců do roku 1258.

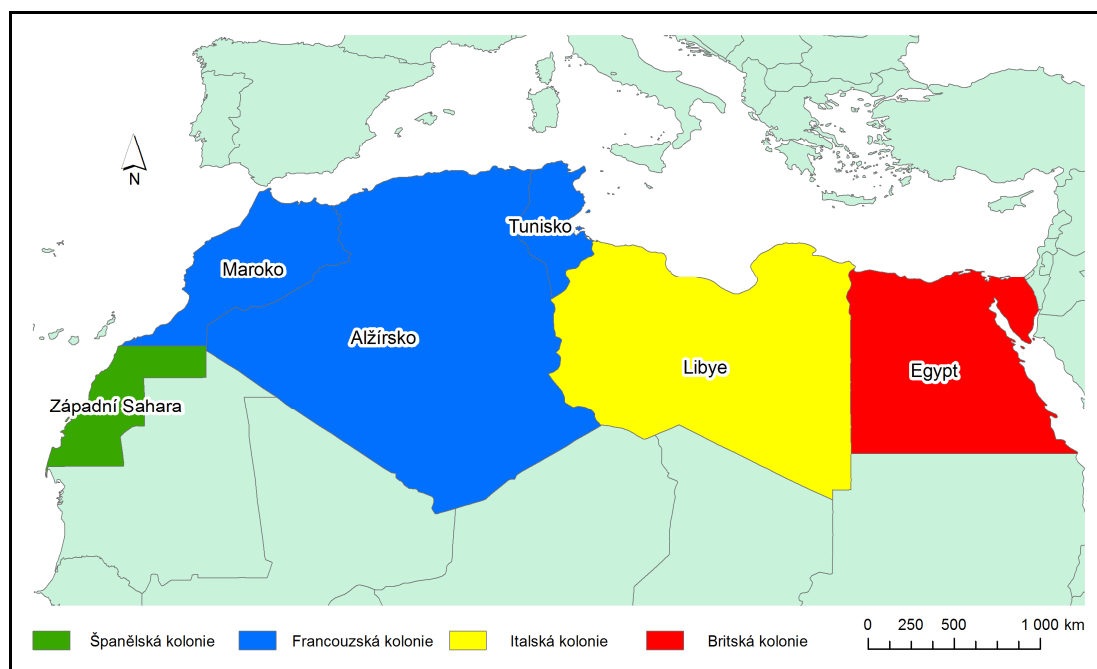
V této době došlo také k vytvoření pevné podoby koránu a s tím spojený důraz na výlučnost islámu, který vedl k vypovězení židů a křesťanů z této oblasti. Tím došlo k výraznému spojení všech arabských národů a kmenů pod společným náboženstvím, které ovlivňuje kulturní, ekonomický i politický život ve většině těchto muslimských zemí i nyní. **Islám** působí tedy jako dalším z neméně důležitých **prointegračních faktorů** a to nejen v severní Africe.

Poslední velmi významnou říší rozléhající nejen na území severní Afriky byla **Osmanská říše** (někdy též uváděna Otomanská říše). Její trvání můžeme vymezit v letech 1299 – 1922, během této dlouhé existence zahrnovala území jak severní Afriky, tak Blízkého a Středního východu, Malé Asie, Černomoří a Balkánu. Díky své poloze byla tedy spojnici mezi evropským, asijským a arabským světem (Gombár, 1999, s. 19). Osmanská říše proslula zejména častými vojenskými výboji již od počátku svého vzniku. Největší hrozbu pro Evropu představoval útok v roce 1683, kdy osmanští Turci oblehli Vídeň pod vedením velkovezíra

Kara Mustafy. V okamžiku kdy dorazila polská armáda Jana Sobieského, došlo ke katastrofální porážce Osmanů. V následujícím roce se proti Osmanské říši vytvořila v Evropě koalice Rakouska, Polska a Benátek a došlo k vytlačení Turků z Uher. V dalších letech utrpěla Osmanská říše další porážky, když Rakousko získalo Sedmihradsko, část Chorvatska a Slavonie, Polsko pak Ukrajinu a Benátky část Dalmácie. Osmanská říše přestala být tedy natolik obávaným a neporazitelným nepřítelem. Příčinu porážek lze spatřovat v tom, že technický pokrok v evropských armádách nebyl doprovázen také pokrokem a modernizací osmanské armády (Gombár, 1999, s. 20).

Definitivní konec pro říši znamenala první světová válka, ve které se připojila na stranu Německa, tedy ke státům Dohody. Vítězné mocnosti si rozdělily poslední zbytky kdysi velmi mocné říše. Obrázek 2.2 zobrazuje toto rozdělení severní Afriky mezi francouzskou, britskou, italskou a španělskou nadvládu.

Obr. 2.2 Kolonie severní Afriky

Zdroj: APRS World Map [2], vlastní zpracování

Již na konci 19. století se podařilo Španělsku ovládnout část severního území **Maroka** a také marockou část Sahary. V roce 1912 vyvrcholilo snažení o získání nadvlády nad Marokem, které se tak oficiálně stalo francouzským protektorátem. Mezinárodní status získalo území okolo města Tanger. V Maroku neměla nadvláda Francie pouze negativní stránku, neboť Francouzi budovali silnice a železnice, znovu vystavěli přístav Casablanca

a hlavní město přenesli do Rabatu. Po druhé světové válce se v Maroku rozšiřuje nacionalismus a země se snaží osamostatnit. Francouzský protektorát trvá až do roku 1956.

Další zemí pod francouzskou správou bylo dnešní **Alžírsko** a to opět již od konce 19. století. Francouzi zavedli nový systém správy (půda přešla do jejich vlastnictví) a do země začala přicházet řada evropských osadníků. Na konci druhé světové války se začala situace v Alžírsku zhoršovat a výsledkem řady konfliktů bylo udělení autonomie třem alžírským departementům. Přesto v roce 1945 začala Alžírská válka s Francií trvající osm let. Podle mnoha autorů se jednalo o jeden z nejkrvavějších konfliktů ve 20. století. Nacionalistické hnutí za svobodu vyústilo vyhlášením nezávislosti v roce 1962 a vznikem Alžírské lidově demokratické republiky.

Poslední zemí severní Afriky, kterou spravovala od roku 1830 Francie, je **Tunisko**. Oficiálním vládcem sice zůstal tuniský bej, avšak veškerá výkonná moc zůstala v rukou Francouzů až do 50. let 20. století. Po druhé světové válce pokračují hnutí tuniských obyvatel za osvobození. Jednou z nejvýznamnějších osob tohoto hnutí za nezávislost byl Habíb Burgiba, který se v roce 1957 stal prvním prezidentem Tuniské republiky.

Velká část území **Libye** patřila ještě před první světovou válkou pod správu Itálie a během druhé světové války se tak toto území stalo významným bojištěm. O nadvládu usilovali jak Francouzi, tak i Britové. Mezinárodní jednání však nakonec skončila vyhlášením nezávislosti federativní Libye v roce 1951. V zemi však přetrvával silný vliv také Velké Británie až do převratu v roce 1969 pod vedením Muammara Kaddáfího.

Velká Británie však získala dominantní postavení v **Egyptě** na konci 19. století v souvislosti s budováním Suezského průplavu, jehož největšími akcionáři byli právě Britové. Anglická správa v Egyptě trvala od konce první světové války až do roku 1954, o svou nezávislost museli tedy Egyptané bojovat více než 30. let.

Tento **společný boj za nezávislost** všech zemí severní Afriky proti koloniální nadvládě jednotlivých evropských mocností působí také jako jeden z dalších prointegračních faktorů. Dekolonizační proces probíhal v každé zemi pod silícím nacionalismem a řady národně osvobozeneckých hnutí. Ideou arabské jednoty a obrody arabského národa pak byl ovlivňován celý vývoj integračních tendencí v dalších desetiletích.

2.2 Politický vývoj Severní Afriky

2.2.1 Tuniská republika

Jednou z nejvýznamnějších postav tuniského hnutí za osvobození se stal Habib Burgiba, který se v roce 1957 stal prvním prezidentem svobodné Tuniské republiky. Ještě jako premiér v roce 1956 uvalil státní kontrolu nad náboženstvím, zavedl nové rodinné právo posilující postavení žen, zakazující polygamii a stanovující minimální věk pro uzavření manželství (Gombár, 2007). Prostřednictvím mnoha nových zákonů se snažil přiblížit Tunisko evropským měřítkům.

Jako prezident soustředil ve svých rukou veškerou formální moc. Byl hlavou státu i předsedou vlády, předsedou vládnoucí strany, měl právo jmenovat vládu a rozpustit parlament. Měl však naprostou podporu veškerého obyvatelstva a za své vlády byl dokonce jmenován doživotním prezidentem. Kvůli svým zdravotním problémům se však musel úřadu v roce 1987 vzdát. Jeho nástupcem se stal bývalý premiér **Zín Abidín Bin Alí**, který ve funkci setrval až do roku 2011. Důvodem pro jeho odchod byla řada **občanských protestů** trvajících od prosince 2010 a inspirujících řadu dalších arabských zemí. Tuniská revoluce (někdy též označována jako Jasmínová revoluce) vypukla poté, co se šestadvacetiletý mladík prodávající bez povolení ovoce na tržišti upálil. Mnoho jeho vrstevníků se ztotožnilo s jeho osudem, neboť v zemi je více než 70 % nezaměstnaných ve věku od 15 do 29 let.² Prezident Bin Alí se snažil následné protesty potlačit represí, což však rozpoutalo povstání dalších skupin obyvatelstva a následné střety mezi civilisty a zásahovými jednotkami. Během nepokojů podle OSN přišlo o život nejméně 219 lidí.

V lednu 2011 tak nakonec Bin Alí oznámil, že nebude kandidovat v příštích prezidentských volbách a přislíbil vyhlášení nových parlamentních voleb. Dále ve svém prohlášení slíbil volný přístup k internetu a informační svobodu. Následující den však opět pokračovaly občanské protesty, prezident Bin Alí tak rozpustil vládu a vyhlásil v zemi výjimečný stav, tedy zákaz shromažďování více než tří obyvatel a zákaz nočního vycházení od 17 hodin. Ještě než armáda uzavřela letiště, podařilo se Bin Alímu uprchnout do Saúdské Arábie. Tunisko požadovalo jeho vydání kvůli prošetření jeho podílu na zabíjení demonstrantů, v současné době však stále žije v exilu.

---

² IHNED. *Nepokoje v Tunisku přesvědčily prezidenta*. [online]. © 1996 - 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/svet/c1-49459500-armada-v-ulicich-ma-zklidnit-nepokoje>

V říjnu 2011 se v Tunisku konaly první svobodné volby do Ústavodárného shromáždění, které posléze přepracuje ústavu a dovede zemi k parlamentním a prezidentským volbám. Volby do shromáždění proběhly bez jakýchkoli protestů a OBSE je označila jako svobodné a čestné.

V lednu tohoto roku pak proběhly první volby do Parlamentu, které přesvědčivě vyhrála **islámská Strana obnovy**. Podle některých odborníků může vítězství znamenat v Tunisku velkou změnu, neboť za bývalého režimu byli islamisté pronásledováni. Předseda strany Ghannúší však ujišťuje občany i podnikatele o tom, že se nemají čeho bát a nová vláda bude podporovat podnikání. Strana dále také slíbila již před volbami, že bude garantovat svobodu vyznání a myšlení a také práva menšin.³

2.2.2 Alžírská lidová a demokratická republika

Nezávislá Alžírská lidově demokratická republika byla vyhlášena v roce 1962. Prvním prezidentem se stal Ahmed Ben Bella, pouze ale na krátkou dobu než byl v roce 1965 svržen Huarim Bumedienem. V zemi se potom po 25 let udržela relativní stabilita pod vládou socialistické strany Bumediena a jeho následovníků (Beránek, 2007, s. 17).

V 80. letech došlo v Alžírsku k řadě povstání a stávek reagujících na ekonomický propad země. Výsledkem byl návrh nové ústavy, podle které byl prezident přímo odpovědný Národnímu shromáždění.

V 90. letech zvítězila ve volbách Islámská fronta spásy (IFS) avšak ihned následoval vojenský převrat a moc získala Nejvyšší státní rada. Vyhlásila v zemi výjimečný stav a rozpustila parlament. Následně probíhala řada jednání a konferencí s umírněnými islamisty. V roce 1996 tak většina Alžířanů schválila novou ústavu, která zakazuje náboženské strany, umožňuje formování politických stran a posiluje úlohu prezidenta.

V roce 2011 se občanské nepokoje nevyhnuly ani Alžírsku. V hlavním městě demonstrovalo přes dva tisíce nespokojených obyvatel proti současné vládě **prezidenta Abdala Azíza Buteflika**. Protesty týkající se snížení vysokých cen a vysoké nezaměstnanosti si vyžádaly několik obětí. Alžírská vláda ohlásila čtyřletý plán investic na zlepšení životních

---

³IDNES. *Potvrzeno, první volby arabského jara ovládli v Tunisku Islamisté*. [online]. © 1999 - 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z:

http://zpravy.idnes.cz/potvrzeno-prvni-volby-arabskeho-jara-ovladli-v-tunisku-islamiste-10c/zahranicni.aspx?c=A111028_092614_zahranicni_jan

podmínek a vytvoření nových pracovních míst.⁴ Došlo k legislativní úpravě cen základních potravin jako je cukr a olej a dále také léčiv, což mělo za výsledek okamžité ukončení protestních akcí.

2.2.3 Egyptská arabská republika

Egyptská republika v čele s Muhammadem Nágibem vznikla v roce 1952, kterého pak v roce 1954 vystřídal Gamal Abd an-Násir s diktátorskými pravomocemi. Otec arabského nacionalismu a vzor plukovníka Muammara Kaddáfího se snažil dostat Egypt z finanční závislosti cizích zemí. Zestátnil tedy Suezský průplav, jehož největšími podílčníky byli Velká Británie a Francie. Angličané ani Francouzi nesouhlasili s tímto postupem a odpověděli vojenským obsazením průplavu, začala tak jeden rok trvající Suezská krize.

Pod vedením prezidenta Násira se zemi zpočátku hospodářsky dařilo, avšak po porážce v arabsko-izraelské válce (1967) nespokojenost občanů stále narůstala. V roce 1970 však Gamal Abd an-Násir zemřel na infarkt a prezidentského úřadu se ujal Anvar as-Sádát. Za své funkční období trvající 11 let otevřel Egypt západu a země pod přílivem kapitálu velmi ekonomicky prosperovala, přestože se musela potýkat jak s ropnými šoky tak i válečnými konflikty (Jomkipurská válka). As-Sádát přistoupil na řadu mírových jednání s Izraelem, jejichž výsledkem bylo podepsání mírové dohody mezi těmito státy. Za své jednání získal spolu s izraelským prezidentem Nobelovu cenu za mír.

V Egyptě však pro svou prozápadní politiku získal řadu odpůrců, kteří ho označovali jako zrádce islámu. V roce 1981 byl na As-Sádáta spáchán úspěšný atentát. Ve funkci jej nahradil Muhammad **Husní Mubarak**, opět s velkou prezidentskou pravomocí umožňující utvářet jak vojenskou tak i zahraniční politiku. Tak jako jeho předchůdce byl i Mubarak zastáncem ekonomické liberalizace a arabsko - izraelského usmíření. Egypt se tak stal jedním z nejbližších spojenců USA na Blízkém východě. Za zprostředkování řady jednání mezi Palestinou, Izraelem, Sýrií a Libanonem byl Mubarak terčem mnoha pokusů o atentát.

Z funkce odstoupil **11. února 2011** po řadě masových **demonstracích** egyptských obyvatel proti stávajícímu režimu i prezidentu samotnému. Protestů v lednu loňského roku se účastnilo přes deset tisíc obyvatel Káhiry, prezident Mubarak tedy rozpustil současnou vládu

---

⁴ ČESKÁ TELEVIZE. *Sociální nepokoje v Alžírsku si vyžádaly již dvě oběti*. [online].

© 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/112006-socialni-nepokoje-v-alzirsku-si-vyzadaly-jiz-dve-obeti/>

a také ohlásil odchod ze svého úřadu. Demonstrace obyvatel spustila nespokojenost s rozbujelou korupcí, nezaměstnaností (v roce 2011 až 12,2 %) a potlačováním svobody názorů v médiích.

Již na konci roku 2011 tak začaly nové volby do egyptského Parlamentu, konečné výsledky byly zveřejněny v lednu 2012. Vítězem se tak s přehledem stala **Strana svobody a spravedlnosti** napojená na Muslimské bratrstvo, radikální politickou organizaci až do loňského roku v zemi zakázanou. Přestože odborníci označují Bratrstvo jako umírněnou a konzervativní islámskou organizaci, někteří členové strany ve své předvolební kampani navrhovali oddělené pláže pro muže a ženy nebo také zákaz alkoholu.

Po svém zvolení však strana prohlásila, že nehodlá v Egyptě zavádět přísná islámská pravidla. Tyto protichůdné zprávy a řada radikálních kroků aktivistů odrazují cestovní kanceláře ale zejména turisty, kteří jsou hlavním zdrojem příjmů egyptské ekonomiky.

2.2.4 Marocké království

Francouzský protektorát v Maroku skončil v roce 1956 a krátce na to bylo vyhlášeno svobodné Marocké království. Španělé se poté také stáhli z okupovaného území na severu země a pod správou Španělska tak zůstaly pouze města Ceuta a Melilla. V zemi byla zavedena absolutistická vláda krále Mohammeda V., kterého později nahradil Hassan II. vládoucí 35 let. Přes snahu o některé demokratické reformy, schválení nové ústavy a vznik dvoukomorového parlamentu zůstalo rozhodování o důležitých otázkách v jeho rukách. Mnoho politických odpůrců skončilo ve vězení. Zároveň byl Hassan jedním z nejvýznamnějších spojenců západu mezi arabskými vůdci.⁵

V roce 1999 se vlády ujal současný král a také premiér Maroka Mohammad VI., který je jak světským tak i náboženským a morálním vůdcem. Mohammed VI. je liberálnější než jeho otec a při svém nástupu na trůn slíbil budování moderního státu, ekonomické a politické reformy. Atmosféra strachu se vytratila nebo alespoň zmírnila, byl propuštěn nenáviděný ministr vnitra a vyhlášena amnestie.

Konstituční monarchie se v posledních letech potýká s problémy, jako je korupce, přebujelost státního aparátu a také minimální občanská práva žen. Změny jsou velmi postupné a král si stále udržuje v podstatě absolutní moc.

---

⁵ CK MUNDO. *Historie Maroka* [online]. ©2008-2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.mundo.cz/maroko/historie>

V červenci roku **2011** vyvrcholila nespokojenost marockých občanů, kteří demonstrovali v hlavním městě Rabatu a také v Casablance za větší rozsah ústavních reforem. Velkou inspirací pro občanské nepokoje byla samozřejmě dřívější povstání v Tunisku a Egyptě. Tisíce Maročanů nespokojených s nedostatečnými reformami navrhnutými králem **Mohammedem VI.** dále požaduje zavedení parlamentního monarchie západního typu. Výsledkem červencových nepokojů byly předčasné volby do marockého Parlamentu 25. listopadu 2011, které s přehledem vyhrála strana umírněných islamistů – Strana spravedlnosti a rozvoje.⁶

Díky referendu, řadě dalších reforem a ústupků ze strany krále Mohammeda VI. proběhlo „**Arabské jaro**“ v Maroku mnohem umírněněji než v jiných zemích.

2.2.5 Velká libyjská arabská lidová socialistická džamáhírije

Pod vedením plukovníka Muammara Kaddáfího v zemi vládl klasický autoritativní režim od převratu v roce 1969 až do roku 2011. Ve svých rukou soustředil veškerou moc, postupem času nechal vykázat většinu západních diplomatů, uzavřít vojenské základny a zakázal výuku cizích jazyků. Obzvláště nenávidný postoj zaujímal vůči italské komunitě, které zkonfiskoval veškerý majetek. Příčinu úpadku životní i kulturní úrovně libyjského národa spatřoval především ve staletém koloniálním útlaču, požadoval proto miliardová odškodnění od Itálie.

V prvních letech směřoval Libyi socialisticky orientovaným proegyptským směrem a vyhraňoval se proti americkému imperialismu i sovětskému ateismu. Nakonec se však země přiklonila k Sovětskému svazu a uzavřela řadu dohod o ekonomické a vědecko-technické spolupráci. Díky dodávkám z Moskvy disponovala Libye třemi stovkami tanků a stovkami bombardérů a stíhaček (Pečenka, Luňák, 2009).

Kaddáfí se také považoval za mesiáše, který má sjednotit islámské národy. Okolním zemím tak nabízel projekty unií, konfederací, obchodních zón a jiné formy integrací. Tunisko, Čad, Súdán a Egypt nebyly v roce 1970 daleko od vytvoření politické unie. Další revoluci zahájil diktátor v roce 1973 – zrušil stávající ústavu, zavedl tradiční muslimské právo šaría a eliminoval zbytek prozápadní inteligence. Základními pilíři státu byl korán a bezprostřední vláda lidu (džamáhírija). Kaddáfí se vzdal všech funkcí a rozhodování na centrální úrovni

---

⁶ AKTUÁLNĚ. *Umírnění islamisté vyhráli volby také v Maroku.* [online]. © 1997- 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/clanek.phtml?id=723010>

měla probíhat na Všelidovém kongresu. Předání moci do rukou lidu však bylo pouhou iluzí a ozbrojená armáda byla kdykoli připravena rozdrtit náznaky nespokojenosti. V roce 1977 vydal Kaddáfí souhrn své třetí světové teorie v podobě Zelené knihy.

V 80. letech se Libye dokonce oficiálně zapojila do podpory mezinárodního terorismu a financovala organizace jako např. IRA či ETA. Do naprosté izolace uvrhla Libyi akce, při níž na palubě letadla americké společnosti PanAm explodovala nálož a zabila 270 lidí. Země tak dala najevo, že naprosto nestrpí jakékoli vměšování USA do svých záležitostí.

Obrat však nastal po pádu železné opony a rozpadu Sovětského svazu. Libye v čele s Kaddáfím se stala přítelem Západu a předala Velké Británii informace o organizaci IRA, nabídla odškodnění obětem teroristických činů a uvolnil se také domácí tisk kritizující diktátora. V posledních letech tak Libye opět mohla vstoupit do mezinárodního dění.

V **únoru 2011** však v Libyi naplno propukly občanské nepokoje mezi odpůrci a přívrženci **Muammara Kaddáfího**, který z počátku odmítal ustoupit protivládním protestům. Proti režimu však vystoupila řada vysokých libyjských činitelů a také diplomatů. Od konce února již probíhalo tvrdé potlačení demonstrací vůči civilnímu obyvatelstvu ozbrojenou libyjskou armádou. Boje mezi povstalci a prorežimními jednotkami si vyžádaly přes tisíc obětí. Řada vyspělých států odsoudila toto porušování lidských práv a uvalila na Libyi embarga na vývoz zbraní do země a řadu sankcí. V březnu již pak podle Libyjské rady pro lidská práva dosáhl počet obětí 6000. Rada bezpečnosti OSN podnikla řadu kroků pro ochranu civilního obyvatelstva, včetně vytvoření bezletové zóny v libyjském vzdušném prostoru. 18. března 2011 se Kaddáfí s libyjskou vládou vzdává a okamžitě přerušuje veškeré vojenské operace.

Po několika měsíčním oblehání města Syrta byl 20. října 2011 plukovník Kaddáfí při přestřelce zabit a přechodná národní vláda vyhlásila osvobození od Kaddáfího režimu. Situace se však ani koncem roku 2011 v zemi nezlepšuje, neboť Přechodná národní vláda nemá situaci pod kontrolou. Opět se konají mnohatisícové demonstrace libyjských obyvatel za odvolání dočasné vlády. V zemi tak stále trvá bezvládí, teror, vraždění a chaos.

Počátkem ledna 2012 prozatímní vláda zveřejnila na svých webových stránkách návrh zákona, který stanoví postup pro plánované volby do ústavního shromáždění, což by bylo prvním krokem pro vytvoření nové vlády. Zákon například zakazuje účast bývalých úředníků Kaddáfího vlády na vytváření nové. Přítomnost bývalých státních zaměstnanců Kaddáfího režimu je velmi častým problémem současné prozatímní vlády. Sestava pro budoucí Ústavodárné shromáždění by měla být zvolena v červnu 2012.

2.3 Ekonomický vývoj severní Afriky

Státy severní Afriky patří mezi **rozvojové ekonomiky** (podle UNCTAD), které čerpají rozvojovou pomoc zejména od Evropské unie. Výjimkou je Libye, která dokonce poskytovala tuto rozvojovou pomoc některým subsaharským státům.

Z pohledu Světové banky, tj. z pohledu hrubého národního důchodu na obyvatele se řadí země severní Afriky do skupiny se středním příjmem. Alžírsko, Libye a Tunisko se pak pohybují ve skupině s vyšším středním příjmem (3 976 – 12 275 USD) a naopak Maroko a Egypt patří do skupiny s nižším středním příjmem (1006 – 3976 USD).

Hospodářský rozvoj byl ve všech zemích v posledních letech poměrně úspěšný, jak dokazuje tabulka 2.1.

Tabulka 2.1 Vývoj průměrného ročního tempa růstu HDP v zemích severní Afriky 2000 – 2011 (v %)

Země	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Alžírsko	2,2	5,1	2,0	3,0	2,4	2,4	3,3	2,9
Libye	3,7	10,3	6,7	7,5	2,3	-2,3	4,2	*
Maroko	1,6	3,0	7,8	2,7	5,6	4,9	3,2	4,6
Tunisko	4,3	4,0	5,7	6,3	4,5	3,1	3,1	0
Egypt	5,4	4,5	6,8	7,1	7,2	4,7	5,1	1,2

Zdroj: World Data Bank [60], vlastní zpracování

* nejsou známy údaje

I přes tento hospodářský růst se však finanční krize v roce 2009 nevyhnula ani severní Africe. Pokles tempa růstu je tak možno sledovat v Libyi, Maroku, Tunisku a Egyptě. Dopad krize byl však v tomto regionu slabší než v jiných částech světa a to díky méně rozvinutému finančnímu sektoru a pravidelným rozvojovým plánům.

Problémy hospodářského růstu se však znovu objevily v roce 2011 ve spojení s Arabským jarem. Cestovní ruch, podílející se významně na HDP, zaznamenal výrazný pokles zejména v Tunisku a Egyptě. Turismus naopak například v Maroku demonstrace nijak neovlivnily.⁷

⁷ BUSINESSINFO. *Maroko. Ekonomická charakteristika země* [online]. © 1997-2011 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/maroko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000685/>

Velký význam pro hospodářský rozvoj severní Afriky má zejména ropný průmysl. Maroko a Tunisko zůstávají pouze ropnými importéry ale Libye a Alžírsko disponuje značnými zásobami ropy a patří tedy mezi významné exportéry. Libye tak v letech 2004 – 2007 dosahovala jednoho z nejvyšších temp růstu v regionu právě díky ropnému sektoru. Avšak v důsledku protestů a občanské války v průběhu roku 2011 se libyjská ekonomika propadla až o 60 % (podle údajů MMF). HDP tak poklesl z 81 mld. USD v roce 2010 na pouhých 37,5 mld. USD v roce 2011.⁸

Problémem všech ekonomik severní Afriky je však trh **práce a zaměstnanost**. Severní Afrika je jedním z regionů s vysokým populačním růstem a podíl pracovní síly se v jednotlivých zemích pohybuje mezi 36 % - 42 %. Ve výsledku se tak severní Afrika vyznačuje velkou nezaměstnaností mladých, nedostatečným zapojením žen a zranitelností pracovníků na trhu práce. Pracovní trh je nepružný a mnoho obyvatel tak žije pod hranicí chudoby. Vývoj nezaměstnanosti v jednotlivých zemích je možno sledovat v tabulce 2.2.

Tab. 2.2 Vývoj míry nezaměstnanosti v zemích severní Afriky, 2000 – 2011 (v %)

Země	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Alžírsko	29,8	15,3	12,3	13,8	11,3	10,2	11,4	9,7
Libye	*	*	*	*	*	*	*	*
Maroko	13,6	11,0	9,7	9,7	9,6	10,0	9,1	9,2
Tunisko	15,7	14,2	14,3	14,1	14,2	13,5	13,0	16,0
Egypt	9,0	11,2	10,6	8,9	8,7	9,4	13,0	12,2

Zdroj: World Data Bank data [60], vlastní zpracování

* nejsou známy údaje

V případě Libye, je velmi obtížné dohledat jakékoli spolehlivé údaje týkající se nezaměstnanosti. Oficiální údaje nejsou zveřejněny nebo jsou často zkreslovány. Odhady však uvádějí, že průměrná míra nezaměstnanosti se pohybuje až kolem 30 %.

Během posledních let se Alžírsku, Maroku i Tunisku podařilo postupně snižovat svoji míru nezaměstnanosti. V současné době se nejnižší mírou nezaměstnanosti vyznačuje právě Maroko, jehož nezaměstnanost se pohybuje kolem 9 – 10 %. Velkým problémem však stále

⁸ BUSINESSINFO. Libye. Ekonomická charakteristika země. [online]. © 1997-2011 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/libye-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000789/>

zůstává nezaměstnanost mladých a také vysokoškolsky vzdělaných obyvatel. Například v Tunisku tato míra nezaměstnaných absolventů dosahuje až 25 %. ⁹

Severní Afrika se vyznačuje poměrně proměnlivou mírou inflace, která závisí na cenách ropy a potravin na světových trzích. Nejvyšší míry dosáhla inflace v roce 2008 ve všech zemích kromě Alžírsko a to v důsledku rekordního nárůstu cen potravin a ropy. V roce 2009 se většině severoafrických ekonomik podařilo míru inflace snížit avšak kromě Alžírsko, kde teprve vrcholí rostoucí tendence.

Tabulka 2.3 poskytuje přehled o vývoji průměrné roční míry inflace v zemích severní Afriky vyjádřené indexem spotřebitelských cen.

Tab. 2. 3. Vývoj průměrné roční míry inflace v zemích severní Afriky, 2000 – 2011 (v %)

Země	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Alžírsko	0,3	1,4	2,3	3,7	4,9	5,7	3,9	4,0
Libye	-2,9	2,6	1,5	6,3	10,4	2,5	2,5	6,1
Maroko	1,8	0,9	3,3	2,1	3,7	0,9	0,9	1,9
Tunisko	2,9	2,0	4,5	3,4	4,9	3,5	4,4	3,7
Egypt	2,7	4,9	7,6	9,3	18,3	11,7	11,27	12,2

zdroj: World Data Bank[60], vlastní zpracování

Severní Afrika je do značné míry závislá na importech potravin, na jejichž vývoji se pak podepisuje inflace. V roce 2010 se tak opět vrátila potravinová krize z roku 2008. Nárůst cen se odrazil především na cukru, oleji a tuku.

Veřejné finance jsou v severní Africe na poměrně dobré úrovni. Až do krize 2008-2009 všechny země zaznamenávaly pozitivní vývoj. Potravinová krize způsobila ve všech zemích prohloubení deficitu, z důvodu větší náchylnosti těchto států na výkyvy cen ropy a potravin. Přestože se krize projevila pouze omezeně – země severní Afriky jsou totiž stále málo zapojené do světových finančních struktur.¹⁰ Začátkem roku 2010 se většině zemí podařilo snížit tento deficit (resp. zvýšit přebytek). Tomu pomohl opětovný růst cen ropy, čímž se potvrzuje vysoký vliv na regionální ropné exportéry.

⁹ BUSINESSINFO. Tunisko. Ekonomická charakteristika země. [online]. © 1997-2011 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/tunisko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1001496/>

¹⁰ FEMISE. *Crise et voies de sortie de crise dans les pays partenaires méditerranéens de la FEMIP* [online], Marseille: FEMISE, 2010 [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: http://www.femise.org/PDF/Femise_T2010_femip_crise_fr.pdf.

V rámci ekonomického vývoje můžeme říci, že se jedná o země, které se výrazným způsobem od sebe neodlišují. Ačkoli je každá země rozdílná svojí rozlohou a dalšími faktory, jedná se především o rozvojové země zaměřující se na spolupráci s nejbližšími partnery v rámci Evropy (podrobněji v 3. kapitole). Hospodářský vývoj těchto zemí je poměrně úspěšný, a nijak výrazně nebyl poznamenán finanční krizí v roce 2008. Jde tedy o země, které jsou velmi atraktivní pro investory z Evropy, USA a v poslední době také pro investory z Austrálie zaměřující se na těžební průmysl.

Největší zásah do ekonomiky znamenaly až loňské občanské protesty ve všech zemích severní Afriky. Libyjská ekonomika byla a stále je těžce ochromena nefunkční vládou, poklesem ropného průmyslu a dalšími problémy. Naopak v Maroku proběhlo „Arabské jaro“ umírněněji a ekonomický vývoj nebyl natolik poznamenán.

2.4 Zhodnocení prointegračních a protiintegračních faktorů v severní Africe

Myšlenka jednotné severní Afriky se objevila již ve 20. letech 20. století, kdy ji začali prosazovat vlastenečtí bojovníci a dále se pak rozvíjela v období dekolonizace v 60. letech (Majerová, 2007, s. 80). V průběhu téměř celého 20. století byl vývoj integračních tendencí v arabských zemích ovlivňován **ideou arabské jednoty a obrody arabského národa**. Politická hnutí, vznikající na tomto základě, považovala za nezbytné vyzdvihovat otázky vytvoření společenství a integračních seskupení arabských zemí, což bylo vnímáno jako určitá etapa na cestě k vytvoření jednotného arabského státu od Atlantického oceánu až k Perskému zálivu (Waisová, 2009, s. 303).

V makroregionu severní Afriky existuje celá řada pozitivní i negativních faktorů ovlivňujících integrační spolupráci těchto zemí. Podle Zlého (2004, s. 145) tvoří severoafrické státy přirozenou základnu pro úspěšnou regionální integrační spolupráci, která je podpořena sounáležitostí jak národnostní, jazykovou, náboženskou tak i kulturní, přestože se jednotlivé země od sebe značně výrazně odlišují. Tabulka 2.5 uvádí přehled nejvýznamnějších integračních činitelů.

Tab. 2.5 Přehled integračních faktorů v severní Africe

PRO	PROTI
Geografická blízkost zemí	Skeptický přístup vlád jednotlivých zemí k integraci zájmů státu
Kulturní sounáležitost a společné náboženství, společné hodnoty a tradice	Ozbrojené konflikty, bezpečnostní hrozby, terorismus
Jazyková jednotnost	Překrývání členství ve více organizacích
Společná koloniální minulost	Závislost na rozvojové pomoci
Současné politické problémy (Arabské jaro)	

Vlastní zpracování

Z pohledu kulturního i politického vývoje je možno usoudit, že se jedná o region, který disponuje **společnou minulostí** a v současné době také **společnými politickými problémy**. Dalším důvodem pro rozvoj integračních procesů v tomto regionu je podobná koloniální historie a následný boj za nezávislost (blíže v kapitole 2.1.2). Pro působí fakt společného **náboženského, jazykového** a samozřejmě také **geografického** prostředí všech států.

Avšak závažný problém nejen pro integrační spolupráci představuje **skeptický přístup** vlád k jakékoli formě ekonomické integrace a jiných forem spolupráce, které by byly atraktivní pro zahraniční investory a přinesly tak řadu pozitiv. Vlády jednotlivých zemí prosazují většinou pouze své národní zájmy. Chybí tedy nejenom odhodlání ke spolupráci, ale i nedostatek politických závazků. Jako další problém se jeví také **překrývání členství** v různých regionálních organizacích, což vede k protichůdnosti cílů a nástrojů.

V loňském roce proběhly občanské nepokoje ve všech zemích se **společným cílem** dosáhnout politických změn a zlepšení ekonomické situace (zejména odstranění vysoké nezaměstnanosti). Avšak momentálně je v těchto zemích nová politická situace, která souvisí s probíhajícím nebo již skončenými volbami. Státy severní Afriky se tak zabývají domácí politickou a ekonomickou situací a nejsou tedy schopny dále rozvíjet další vzájemnou spolupráci.

3 Vzájemná spolupráce zemí severní Afriky

3.1 Počátky integrační spolupráce severní Afriky

Počátky integrační spolupráce arabských zemí se projevují zejména po druhé světové válce a to ve formě **politických integrací** (např. federalizace). Tyto politické integrace tak můžeme rozdělit do dvou hlavních směrů, jak uvádí Waisová (2009, s. 277): „Za prvé se jedná o politickou integraci států, které k sobě měly kulturně, historicky, ekonomicky i politicky natolik blízko, že se politická integrace nabízela jako přirozené vyústění vzájemné spolupráce. Za druhé jde o integraci ve jménu ideje panarabské jednoty, tedy přesvědčení, že arabský národ by měl žít v rámci jednoho státního celku.“

Na konci druhé světové války se naskytla první příležitost obnovit projekt arabského státu vedeného Hášimovskou dynastií. Emír Abdulláh navrhl model tzv. Velké Sýrie, která by byla tvořena Sýrií, Zajordánskem, Libanonem a Palestinou. Tento projekt pak měl být otevřen dalším arabským státům, které měly o integraci zájem. K vytvoření tohoto arabského státu však nedošlo, neboť proti byl Egypt, Saúdská Arábie, Sýrie a také Libanon. Výsledkem řady jednání však byl vznik **Ligy arabských států** v roce 1945.

Myšlenka panarabismu a jednotného arabského státu dala vzniknout dalšímu politickému projektu v roce 1958. Jako iniciativa egyptského prezidenta Gamála Abd an-Násira vznikla **Sjednocená arabská republika (SAR)**, která spojila Egypt a Sýrii. Ve své době bylo toto spojení vnímáno jako dominantní politicko-teritoriální subjekt jak arabskými zeměmi tak i ve světovém měřítku. SAR představovala první zárodek arabského superstátu a tak bylo žádoucí, aby se rozrůstala o další členy. Jednalo se tedy o připojení Libanonu a také Jemenu. Tato federace se však potýkala s řadou politických problémů a občanských protestů. Z těchto důvodů v roce 1961 SAR zanikla.

Jedním z dalších propagátorů myšlenky společného arabského státu vycházejícího z ideje panarabismu byl Muammar Kaddáfí, který se hlásil k odkazu Násirovy revoluce a snažil se navázat co nejtěsnější vztahy s Egyptem (Waisová, 2009, s. 289). V roce 1970 tak vznikla **Federace arabských republik (FAR)** slučující Libyi, Egypt a Súdán. Přesto je velmi zavádějící hovořit o federaci, neboť státy se nevzdaly své suverenity a spojení tak fungovalo spíše na konfederativním principu, tedy na principu aliance. I přes existenci řady federálních institucí, byla ve skutečnosti jedinou autoritou Prezidentská rada složená z představitelů tří zemí (Ben-Zvi, 1967, s. 171). Vzhledem k této omezené funkčnosti společných institucí se

jednalo spíše o demonstrativní spojení avšak do jisté míry výhodné spojení pro všechny strany. Federace arabských republik se přesto stala zcela nefunkčním projektem a skončila v roce 1971.

Jako další politické (avšak nerealizované) projekty je možno zmínit například projekt **Arabské islámské republiky**. Tato plánovaná federace měla vzniknout mezi Libyí a Tuniskem v roce 1974. Iniciátorem tohoto plánu byl opět libyjský vůdce Muammar Kaddáfí následovaný tuniským prezidentem Habíbem Burgíbou. Avšak kvůli tuniskému odporu a dalším vzájemným neshodám nedošlo k realizaci tohoto spojení. Všechny tyto dosud provedené pokusy o vytvoření panarabského státu tak selhaly, ačkoli v čele těchto pokusů stály velmi významné osobnosti jako Gamál Abd an-Násir, Muammar Kaddáfí či Anvar as-Sádát.

V současné době tak politickou spolupráci představuje zejména významná **Organizace islámské konference**, jejímž cílem je ochrana zájmů a blahobytu muslimů. Z hlediska ekonomické spolupráce je významná **Liga arabských států**, **Unie arabského Maghrebu**, **Společný trh východní a jižní Afriky** a **Společenství saharsko-sahelských států**.

Z důvodu málo rozvinutých vztahů mezi zeměmi severní Afriky následující kapitoly chronologicky popisují a analyzují jak tuto politickou organizaci tak i výše zmíněné významné ekonomické integrace, jejichž členy jsou jak státy severní Afriky tak i Blízkého východu.

3.2 Liga arabských států

Liga arabských států (League of Arab States, LAS) vznikla v roce **1945** podepsáním Paktu Ligy arabských států v Káhiře. Z této smlouvy vyplývá, že jde o volné uskupení států, které si ponechávají vlastní zahraniční a vnitřní politiku a které si navzájem nezasahují do vnitřních záležitostí. Další smlouva týkající se hospodářské spolupráce – Smlouva o společné obraně a hospodářské spolupráci – byla podepsána v roce 1950. Základní údaje o LAS udává Tab. 3.1., kompletní seznam členských států a datum jejich připojení k LAS viz Příloha 1.

Mezi zakládající členy patří sedm států: Egypt, Jemen, Irák, Jordánsko, Libanon, Saúdská Arábie a Sýrie. V současné době má tato mezivládní regionální organizace 22 členů, členství mají také **všechny země severní Afriky** (přehled všech členů obsahuje příloha 1). Souhrnná rozloha ligy arabských států je tak tvořena územím od Atlantického oceánu až po Perský záliv a Indický oceán na východě. Během let však bylo pozastaveno členství například

Egyptu z důvodu uzavření mírových smluv s Izraelem. Kvůli násilnému potlačování protivládních protestů v roce 2011 bylo pozastaveno členství také Libyi, avšak v červenci téhož roku se opět stala platným členem. V listopadu 2011 bylo ze stejného důvodu pozastaveno také členství Sýrie, které dosud trvá.¹¹

Tab. 3.1 Základní údaje a logo Ligy arabských států

Oficiální název	League of Arab States
Datum vzniku	22. 3. 1945
Celková rozloha	13 333 296 km ²
Celková populace	349 870 608
Počet členů	21 + Sýrie

Zdroj: arableagueonline.org [40], vlastní zpracování

Mezi základní cíle Ligy patří zejména prohloubení spolupráce v oblasti politické, ekonomické a kulturní. Země spolupracují také v oblasti kolektivní bezpečnosti, neboť členství zavazuje každý stát k nepoužití síly vůči jinému členskému státu. V mnoha ohledech je tak Liga podobná Radě Evropy, jelikož podporuje zejména politickou spolupráci.

3.2.1 Klíčové instituce Ligy arabských států

Nejvyšším orgánem, který projednává nejzávažnější politické otázky týkající se orientace Ligy, je **Arabská konference**. Na pravidelných zasedáních se schází nejvyšší představitelé členských zemí.

Stálým orgánem je **Rada** složená ze zástupců členských států, kteří mají rovnoprávné postavení a disponují vždy jedním hlasem pro každou zemi. Tato Rada se schází dvakrát ročně a ve funkci předsedy se pravidelně střídají předsedové vlád členských států. Rozhodnutí Rady je závazné pro všechny členy pouze v případě, že bylo přijato jednomyslně, pokud bylo přijato prostou většinou hlasů, zavazuje pouze ty státy Ligy, které pro něj hlasovaly.

¹¹ IDNES.cz: Liga arabských států pozastavila členství Sýrii zmítané nepokoji. [online]. © 1997-2011 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/liga-arabskych-statu-pozastavila-clenstvi-syrii-zmitane-nepokoji-10t-zahranicni.aspx?c=A111112_142912_zahranicni_cem

O vnitřních otázkách Ligy se rovněž rozhoduje většinou hlasů, avšak Rada nemá žádnou výkonnou moc a její rozhodnutí musí provádět členské státy (Potočný, Ondřej, 2006, s. 342).

Dalším důležitým a stálým orgánem Ligy je **Generální sekretariát** v čele s generálním tajemníkem, do této funkce byl v roce 2011 jmenován egyptský diplomat Nabil El-Araby. Generální tajemník provádí samostatná oficiální vyjádření, ve všech záležitostech se však zodpovídá Radě a na každém jejím zasedání překládá zprávu o plnění úkolů a o práci svého úřadu. Také svolává mimořádné zasedání Rady, pokud si to přejí nejméně dva členské státy. Sídlem generálního sekretariátu Ligy arabských států je Káhira (Čapková, 1996, s. 7).

Neméně důležitým orgánem je také **Rada společné obrany**, vojenský orgán, sestávajícím z ministrů zahraničí a ministrů obrany. Rozhodnutí Rady jsou závazná pro všechny členské státy a k přijetí usnesení je potřeba dvoutřetinové většiny hlasů. Na základě Smlouvy o společné obraně a spolupráci vznikla také Vojenská komise a Hospodářská Rada, jejichž vzájemná činnost je úzce propojena.¹²

Dále existuje v rámci Ligy arabských států řada výborů a komisí, které se specializují na řešení problémů v konkrétních oblastech. Rovněž tyto výbory patří mezi stálé orgány a mají sídlo v Káhiře, kde jsou v kontaktu s příslušným oddělením generálního sekretariátu. Jedná se například o kulturní výbor, výbor pro zdravotnictví, výbor pro dopravu a spoje, hospodářský výbor, právní výbor nebo také sociální výbor.¹³

V rámci Ligy arabských států existují také jiné výbory, které přímo nevyplývají ze základních smluv. Jedná se například o politický výbor, který byl zřízen již Alexandrijským protokolem z roku 1944. Výbor je tvořen stálými zástupci členských států a jeho zasedání se konají jednou ročně, účastní se obvykle také ministři zahraničních věcí.

3.2.2. Dosažené výsledky Ligy arabských států

V roce 1964 na základě rozhodnutí Rady Ligy arabských států byl založen **Arabský společný trh (ACM)**, jehož prvními členy byly v roce 1999 Egypt, Libye, dále také Irák, Jordánsko, Mauretánie, Sýrie a Jemen. ACM není nezávislou organizací, ale patří pod správu Rady arabské hospodářské jednoty, tzn. orgán patřící pod Ligu arabských států. Prvním dlouhodobým cílem ACM bylo vytvořit kompletní **celní unii**, která by pro členské státy zrušila obchodní kvóty a také další omezení týkající se zaměstnání či dopravy. Od svého

---

¹² LEAGUE OF ARAB STATES. *Organizational Structure*. [online]. © 2011 [cit. 2012-03-13]. Dostupné z: http://arableagueonline.org/wps/portal/las_en/inner/!ut/p/c5/

¹³ Tamtéž

vzniku však ACM nesplnilo tyto cíle, pouze dosáhlo několika úspěchů v odstranění cel a daní v etapách mezi lety 1965 – 1975.¹⁴ Přestože nebyl Arabský společný trh nikdy zrušen, fakticky nebyl nikdy realizován a dodnes tudíž v podstatě nefunguje.

V roce 1997 byla podepsána nová smlouva, kterou se 14 členských států Ligy arabských států zavázalo k budování **Panarabské zóny volného obchodu** (Greater Arab Free Trade Area, GAFTA) během deseti let, tedy do roku 2007. V současné době je členy 18 arabských zemí, včetně států severní Afriky. GAFTA je jedním z nejvýznamnějších úspěchů v oblasti arabské spolupráce. Již roku 2005 bylo dosaženo plné liberalizace na trhu zboží prostřednictvím úplného osvobození od cel a poplatků mezi všemi státy s výjimkou Súdánu a Jemenu. Pro tyto méně rozvinuté státy bylo stanoveno postupné každoroční snižování cel o 16 % až do roku 2010.¹⁵ Celkový obchod mezi arabskými státy je tvořen z 96 % právě členy GAFTA a na základě několika podmínek stanovených v zakládající smlouvě:

- postupné snižování celních poplatků, daní a dalších podobných poplatků o 10 % ročně
- zrušení všech celních omezení (správní, kvantitativní, měnová omezení)
- všichni členové se podělili o své standardy a specifikace, které pomáhají plynulému obchodu s výrobky z jedné země do druhé
- v rámci zemědělského paktu došlo ke sdílení standardů v odvětví zemědělství a k aplikaci dalších omezení a specifikací na kterých se podílejí všichni členové
- v rámci soukromého sektoru byla vytvořena databáze, která informovala o získání možných výhod v rámci GAFTA

Na summitu v Kuvajtu v roce 2009 vyzvali arabští vůdci k přijetí nezbytných opatření k zavedení kompletní **celní unie** do roku 2015 a následně k vytvoření **společného arabského trhu do roku 2020**.¹⁶

---

¹⁴ eNOTES. *Arab Common Market* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.enotes.com/arab-common-market-reference/arab-common-market>

¹⁵ Ministry of Trade and Industry The Hashmitate Kingdom of Jordan: *Greater Arab Free Trade Area* [online]. [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.mit.gov.jo/Default.aspx?tabid=732>

¹⁶ Kuwait News Agency: *Arab leaders issue resolution* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=1969914&language=en>

3.3. Organizace islámské spolupráce

Největší projektem arabské jednoty co do počtu členských zemí je Organizace islámské konference oficiálně založená v roce 1971 v marockém Rabatu. Vzniku předcházela řada jednání představitelů islámských zemí a zahraničních ministrů již v roce 1969. V červnu 2011 došlo k pozměnění části názvu na **Organizaci islámské spolupráce** (Organisation of Islamic Cooperation, OIC). Přehled základní údajů OIC udává Tab. 3.2, kompletní seznam členských států a datum jejich přistoupení obsahuje Příloha 3.

V současné době se tato mezinárodní organizace skládá z 57 členských států, zahrnující jak státy severní Afriky, Blízkého východu a také Asie. Členy jsou tedy vždy muslimské země a statut pozorovatele má také například Rusko a Thajsko, země s významnými muslimskými populacemi. Je druhou největší mezinárodní organizací na světě po OSN.¹⁷

Tab 3.2 Základní údaje a logo Organizace islámské konference

Oficiální název	Organisation of Islamic Cooperation	
Datum vzniku	25. 9. 1969	
Celková rozloha	více než 3 mld. ha	
Celková populace	1,6 mld.	
Počet členů	57	

Zdroj: oic-oci.org [44], vlastní zpracování

Cílem organizace je být „**hlasem muslimského světa**“, **chránit zájmy a zajistit pokrok a blahobyt muslimů**. V roce 1972 tak byla podepsána Charta Organizace islámské konference, která uvádí jako hlavním cíl posílení solidarity a spolupráce v oblasti politické, vědecké, kulturní a ekonomické. Za účelem dosažení těchto cílů, musí členské státy jednat v souladu s několika zásadami¹⁸:

- členské státy jsou suverénní, nezávislé a rovné ve všech svých právech a povinnostech,

¹⁷ ORGANISATION OF ISLAMIC COOPERATION. *About OIC* [online]. © 2011 [cit. 2012-03-13]. Dostupné z: http://www.oic-oci.org/page_detail.asp?p_id=52

¹⁸ Tamtéž

- všechny státy řeší své spory mírovými prostředky a zdrží se použití nebo hrozby ozbrojených sil,
- všechny členské státy se zavazují respektovat národní suverenitu, nezávislost a územní celistvost ostatních členských států a zdrží se zasahování do vnitřních záležitostí jiných států,
- členské země dodržují a podporují demokracii, lidská práva a základní svobody jak na národní tak i mezinárodní úrovni.

Organizace přijala řadu různých opatření k odstranění nepochopení a diskriminace ve všech formách vůči muslimům. Nejen těmito problémy se zabýval třetí Islámský summit v Mekce v roce 2005, který stanovil desetiletý akční program pro společné akce členských států. Mezi plány programu patří například podpora tolerance a umírněnosti, modernizace, rozsáhlé reformy ve všech oblastech činností, včetně vědy a techniky, vzdělávání a posílení obchodu. Dále klade důraz na řádnou správu veřejných věcí a prosazování lidských práv v muslimském světě, zejména s ohledem na práva dětí, žen a starších osob.

Jednou z posledních iniciativ Organizace bylo rozhodnutí o zaslání pomoci ve výši 350 milionů dolarů hladomorem sužovanému Somálsku. Bylo tak rozhodnuto na mimořádném zasedání v srpnu 2011 v tureckém Istanbulu, kde současně turecký prezident odsoudil a kritizoval západní společnost za neochotu pomoci Somálsku.¹⁹

3.3.1 Klíčové instituce Organizace islámské konference

Vrcholným orgánem je **Islámský summit** (The Islamic Summit), který je tvořen předními představiteli členských zemí. Schází se za účelem projednání řady politických otázek a také všech otázek týkajících se dosažení cílů organizace. Na této konferenci je také zvolena předsednická země, která bude vykonávat úřad v dalších letech. Poslední setkání proběhlo v roce 2008, kdy byl zvolen předsednickou zemí Senegal.

Každoročně se schází **Rada ministrů zahraničí**, která řeší problematiku provádění obecné politiky organizace. Mimo jiné také přijímá rozhodnutí a usnesení týkající se společných zájmů a realizace cílů. Dále také přezkoumává pokrok v provádění konkrétních rozhodnutí přijatých na předchozích summitech a setkáních ministrů zahraničních věcí.

---

¹⁹ PRESSEXRESS.EU. *Organizace islámské spolupráce pošle Somálsku 350 milionů dolarů* [online]. © 2011 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.pressexpress.eu/blog/2011/08/17/organizace-islamske-spoluprace-oic-posle-somalsku-350-milionu-dolaru/>

Celkem již proběhlo třicet čtyři setkání Rady ministrů zahraničí. Výkonným orgánem, který provádí rozhodnutí přijatá Islámským summitem a Radou ministrů zahraničí, je **Generální sekretariát**. Současným generálním tajemníkem je turecký diplomat Ekmeleddin Ihsanoglu.²⁰

V rámci OIC funguje také řada stálých výborů, které mají na starosti jednotlivé oblasti zájmu:

- Stálý výbor pro informační a kulturní záležitosti (COMIAC),
- Stálý výbor pro hospodářskou a obchodní spolupráci (COMCEC),
- Stálý výbor pro vědeckotechnickou spolupráci (COMSTECH),
- Islámský výbor pro ekonomické, kulturní a společenské záležitosti,
- Stálá finanční komise,
- Finanční kontrola orgánů.

V souladu s rozhodnutím přijatým Islámským summitem má Organizace islámské konference také přidružené orgány a členské země se musí automaticky stát také členy těchto orgánů.

- Statistický hospodářský a společenský výzkum a tréninkové centrum pro islámské země,
- Středisko výzkumu pro islámskou historii, umění a kulturu;
- Islámská technologická univerzita,
- Islámské středisko pro rozvoj obchodu,
- Mezinárodní islámská právnická akademie,
- Islámský fond solidarity,
- Islámská univerzita v Nigeru.²¹

Organizace islámské konference je nejen počtem svých členů, posláním ale také organizační strukturou velmi podobná Organizaci spojených národů. Obě organizace mají svoji chartu a přidružené orgány. Hlavním cílem OIC je posílení solidarity a kooperace mezi islámskými zeměmi v oblasti politické, vědecké, ekonomické a kulturní. Cílem OSN pak zachování mezinárodního míru a bezpečnosti. Tyto podobné cíle se však odlišují, tím že OSN propaguje celosvětový mír a OIC se zaměřuje pouze na islámské státy.

---

²⁰ ORGANIZATION OF ISLAMIC COOPERATION: *Secretary General of the Organization of Islamic Cooperation* [online]. © 2011 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.oic-oci.org/page_detail.asp?p_id=58

²¹ ORGANIZATION OF ISLAMIC COOPERATION: *Subsidiary Organs* [online]. © 2011 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.oic-oci.org/page_detail.asp?p_id=64

3.4 Unie arabského Maghrebu

Počátky spolupráce v arabském Maghrebu se objevily již v 60. letech, kdy vznikl první projekt v západní části severní Afriky jako předchůdce současné Unie arabského Maghrebu. **Stálý Maghribský konzultativní výbor** (MPCC) vznikl na základě podepsání Protokolu v roce 1964. Členy se staly Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libye a Mauritánie. Cílem MPCC bylo ustanovení **Maghribské ekonomické unie**, avšak z důvodu rozdílných názorů na fungování nebylo toto realizováno. V roce 1970 vystoupila z MPCC Libye a o pět let později se také vyostřily vztahy Alžírska s Marokem (spor o Západní Saharu) (Baar, 2006, s. 33). Následně výbor přestal fungovat a prohloubení další integrační spolupráce se jevilo jako nemožný cíl.

Až v roce 1987 došlo k bližší spolupráci Alžírska a Maroka. V následujícím roce se v Alžíru sešli představitelé pěti států Maghrebu a nastínili podmínky smlouvy unie, která byla podepsána v únoru 1989 v Marakéši (Majerová, 2007, s. 80). Této v podstatě jediné integrační spolupráce zemí Maghrebu se opět účastní pět zemí – Alžírsko, Maroko, Tunis, Libye a Mauritánie pod společným názvem **Unie arabského Maghrebu** (Union du Maghreb Arabe, UMA). Podle Waisové (2009, s. 304) bylo hlavním důvodem pro vznik Unie ukončení rozepře mezi maghribskými státy. „Institucionalizace vztahů měla mezi nimi vytvořit nezbytné podmínky pro kontakty nejednotných států a napomoci řešení existujících rozporů. Především měla vyřešit problém Západní Sahary. Ovšem ani po vzniku UMA se Maroko nevzdalo svých nároků a ani Alžírsko a Libye nezměnili svůj postoj k uznání suverenity Saharské arabské demokratické republiky, tedy státu na území Západní Sahary“.

Tab. 3.3 Základní údaje a logo Unie arabského Maghrebu

Oficiální název	Union du Maghreb Arabe
Datum vzniku	17.2.1989
Celková rozloha	6 041 261 km ²
Celková populace	94 517 056
Počet členů	5

Zdroj: maghrebarabe.org [38], vlastní zpracování

Hlavním cílem stanoveným v zakládající smlouvě z roku 1989 bylo vytvořit severoafrický **společný trh**. Marakéšskou smlouvou byl kladen důraz na upevňování všestranně pojaté spolupráce, která by měla přecházet ke spolupráci integračního charakteru. Samozřejmě při plném respektování politických, hospodářských a sociálních systémů účastnických zemí (Zlý, 2004, s. 145). Základní údaje o Unii arabského Maghrebu jsou uvedeny v Tab. 3.3.

Podle vzoru společného trhu Evropské unie bylo naplánováno vytvořit společný trh zemí Maghrebu do roku 2000. Nicméně pokrok v budování tohoto společného trhu byl velmi pomalý, přestože byla odstraněna řada celá řada daní, poplatků a cel mezi zeměmi. Při setkání k desátému výročí podepsání Marakéšské smlouvy se tak vážně diskutovalo o další existenci UMA.

V současné době není obchod probíhající uvnitř Unie větší než 3 % z celkového regionálního obchodu. Nefunkční a slabá integrace je zřejmá i v porovnání s ostatními hospodářskými společenstvími v Africe, kde se hodnoty společného obchodu například v rámci zemí Jihoafrického rozvojového společenství pohybují kolem 20 – 30 %.

V únoru **2012** se poprvé po občanských protestech v severní Africe konalo setkání Rady ministrů zahraničních věcí. Šlo také o první setkání ministrů zahraničí po 18 letech, neboť od založení nebyla unie schopná vykonávat pravidelné schůzky a také další povinnosti.

Hlavním cílem setkání bylo projednávání otázek týkající se další spolupráce zejména problematika vytvoření zóny volného obchodu a plánování dalších schůzek. Zóna volného obchodu mezi zeměmi Maghrebu by mohla zvýšit vzájemný obchod až o pětinasobek. Je však třeba zdůraznit proces integrace a přijmout konkrétní a realistická opatření. Stále je nutné odstranit celní překážky, které brání volnému pohybu zboží a snižují obchodní a ekonomické aktivity v zemích Maghrebu. Dalším problémem představují silnice a železnice, je tedy nutné pracovat na snižování nákladů na dopravu. Důležité je také odstranit řadu administrativních a technických překážek. Je také potřeba vytvořit mechanismy pro sledování, vyhodnocování a řešení obchodní sporů. V první řadě je ale nutné, aby se vlády zemí Maghrebu maximálně zapojily do této regionální integrace.²²

---

²² CARNEGIE ENDOWMENT FOR INTERNATIONAL PEACE: *The Arab Spring Revives Maghreb Integration* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2012/03/06/arab-spring-revives-maghreb-integration/a0rf>

3.4.1. Klíčové instituce Unie arabského Maghrebu

Rozhodující politickou autoritou Unie arabského Maghrebu je setkání/summit hlav států, které se konalo každoročně. Poslední summit však proběhl v roce 1994. V současné době se však stále očekává nové setkání představitelů členských zemí, které by mělo obnovit činnost unie.

Stále tak existuje úřad generálního tajemníka, kterým je od roku 2006 bývalý tuniský ministr zahraničí **Habib Ben Yahia**. Úřad generálního tajemníka má na starosti řadu oblastí, pro které jsou určena jednotlivá ředitelství:²³

- Ředitelství pro politické záležitosti,
- Ředitelství pro bezpečnost potravin,
- Ředitelství pro hospodářské záležitosti,
- Ředitelství pro infrastrukturu,
- Ředitelství pro lidské zdroje,
- Ředitelství pro administrativní a finanční záležitosti.

Podle Zlého (2004, s. 145) je však tato integrace **velmi slibná** do budoucna, pokud se podaří překonat řadu závažných překážek nejen hospodářských ale především politických. Integrační vývoj v oblasti Maghrebu je tedy velmi pomalý, ale členské státy se nechtějí vzdát cíle reálně vytvořit Unii. Stále totiž probíhají různá jednání jednotlivých ministrů zahraničí. Všech pět států je provázáno řadou obchodní a ekonomických dohod nejen se zeměmi EU ale také s Evropskou unií jako celkem, které popisuje 4. kapitola.

3.5. Společný trh zemí východní a jižní Afriky

Na základě Lagoského plánu vznikl v roce 1994 Společný trh zemí východní a jižní Afriky (Common Market for Eastern and Southern Africa, COMESA), jehož členy je spolu s dalšími 18 africkými zeměmi také Egypt a Libye. Společný trh byl vytvořen jako náhrada za ukončené Preferenční pásmo pro východní a jižní Afriku, které původně vzniklo již v roce 1981 pod dohledem Hospodářské komise pro Afriku OSN. Základní údaje o Společném trhu zemí východní a jižní Afriky udává Tab. 3.4, kompletní seznam členských států obsahuje Příloha 5.

---

²³ *L'Union du Maghreb Arabe: Organigramme* [online]. [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.maghrebarabe.org/fr/org_sec.cfm

Tab. 3.4 Základní údaje a logo Společného trhu zemí východní a jižní Afriky

Oficiální název	Common Market for Eastern and Southern Africa	
Datum vzniku	8. prosince 1994	
Celková rozloha	12,8 mil km ²	
Celková populace	přes 400 mil.	
Počet členů	20	

zdroj: about.comesa.int [20], vlastní zpracování

Hlavní důraz je kladen na vytvoření velké ekonomické a obchodní integrace. **Dohoda o volném obchodu** byla podepsána 31. října 2000 devíti členskými státy, které se zavázaly odstranit svá cla na produkty pocházející z členských států COMESA. Stalo se tak po programu na liberalizaci obchodu, který byl zahájen již v roce 1984. Další dva státy se pak ke smlouvě připojily v roce 2004. Došlo také k odstranění množstevních omezení a jiných necelních bariér. V roce 2008 COMESA rozšířila zónu volného obchodu o další dva africké bloky, tedy o Východoafrické společenství (EAC) a Jihoafrické rozvojové společenství (SADC). Mezi další cíle na podporu obchodu mezi členskými státy patří:

- liberalizace obchodu a celní unie mezi všemi státy
- zlepšení dopravy a spojů usnadňující pohyb zboží, služeb a osob mezi zeměmi
- vytváření příznivého prostředí a právní rámec, který podpoří růst soukromého sektoru, zavedení bezpečného prostředí pro investory a přijetí společných norem
- harmonizace makroekonomických a měnových politik v celém regionu

Na summitu představitelů členských států COMESA v roce 2009 bylo oznámeno zahájení budování celní unie. Byly stanoveny hlavní zásady a pravidla jako základ fungování celní unie, které všichni ministři přijali. Dále také bylo schváleno vytvoření pracovní skupiny pro sledování a provádění celní unie (zejména pro řešení budoucího vývoje).²⁴

²⁴ COMESA. *Customs Union* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://programmes.comesa.int/index.php?option=com_content&view=article&id=90&Itemid=142

Výbor pro obchod a cla vyzval v roce 2010 členské země, které se nepřipojily k zóně volného obchodu, aby se nyní připojily co nejdříve k celní unii. Proces budování celní unie by měl být ukončen v roce 2012.

3.5.1 Klíčové instituce

Rozhodovací orgán Společného trhu zemí východní a jižní Afriky je summit hlav států, který přijímá stanoviska na základě konsensu. Tyto stanoviska pak realizuje Rada ministrů, která disponuje pravomocemi legislativními, výkonnými i rozpočtovými. Pomocí směrnic, rozhodnutí, nařízení a doporučení vyjadřuje konkrétní směr integrace. Na implementaci smluv dohlíží Mezinárodní komise expertů, která disponuje 12 technickými výbory pro jednotlivé oblasti integrační spolupráce (Zlý, 2004, s. 154).

Hlavní poradní, administrativní a také reprezentační orgán je Sekretariát v čele s Generálním tajemníkem. V současné době tuto funkci vykonává Sindiso Ndema Ngwenya.²⁵ Řešením případných sporů, interpretací jednotlivých bodů smluv a přijatých opatření je pověřen Soudní dvůr.

V rámci Společného trhu zemí jižní a východní Afriky je zřízena také řada dalších institucí například Banka pro obnovu a rozvoj, Clearingové centrum nebo Asociace komerčních bank.

Avšak základním problémem COMESA je příliš rozsáhlý teritoriální záběr a velká sociopolitická rozdílnost mezi členskými státy, které jsou členy řady dalších integračních procesů (Waisová, 2009, s. 347).

3.6 Společenství saharsko – sahelských států

Důležitou regionální organizací, jejímž cílem je prohlubování hospodářské a sociální spolupráce členských zemí je Společenství saharských a sahelských států (Community of Sahel-Saharan states, CEN-SAD). Toto společenství opět spojující arabské státy byla založena z podnětu Libye v roce 1998. Základní údaje o CEN-SAD obsahuje tab 3.5. Kompletní seznam členských států viz příloha 4.

V současné době sdružuje 28 afrických států, včetně **Libye, Egypta, Maroka a Tuniska**, s cílem vytvořit zónu volného obchodu a integraci ve vybraných sektorech. Dále se také hovoří o nutnosti politicko-bezpečnostní spolupráce (Waisová, 2009, s. 349).

---

²⁵ COMESA. *Secretary General's Biography* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://sg.comesa.int/index.php?option=com_content&view=article&id=75&Itemid=172

„Členské státy využívají organizace zejména k upevnění vlastního postavení, k mezinárodně - politické legitimaci vlastního režimu a také k deklaraci vlastních politických cílů“ Waisová (2009, s. 349).

Společenství saharsko-sahelských států uvádí jako jeden z hlavních cílů své existence dosažení hospodářské jednoty prostřednictvím zavedení volného pohybu osob a zboží a vytvoření tak **zóny volného obchodu**. Na základě plánu společného rozvoje země spolupracují v celé řadě oblastí sociálně-ekonomického rozvoje: zemědělství, průmysl, energetiku a také oblast sociální, kulturní a zdravotní. Zóna volného obchodu je však stále ve fázi budování. Stále není vypracován samostatný plán na posílení integrace mezi členskými státy ani jednotlivé fáze integrace. CEN-SAD v současné době čelí řadě problémů, včetně překrývajících se členství s dalšími regionálními ekonomickými organizacemi (UMA, COMESA atd.). Je tedy třeba nejdříve harmonizovat jednotlivé programy spolupráce mezi těmi regionálními organizacemi.

Tab. 3.5 Základní údaje a logo Společenství saharsko-sahelských států

Oficiální název	Comunity of Sahel-Saharan States	
Datum vzniku	4. února 1998	
Celková rozloha	15,2 mil km ²	
Celková populace	527 mil.	
Počet členů	28	

Zdroj: africa-union.org [23], vlastní zpracování

3.6.1 Klíčové instituce Společenství saharsko-sahelských států

Nejvyšším orgánem Společenství je **Konference hlav států**, která rozhoduje o obecných politikách zaměřených na realizaci stanovených cílů. Konference se schází pouze jednou za rok při řádném zasedání, které se střídavě koná v různých městech členských států. Konferenci tedy předsedá vždy země, ve které se toto jednání uskutečňuje.

Za přípravu programů a plánů odpovídá **Výkonná rada**, která také dále provádí rozhodnutí přijatá Konferencí. Rada se skládá z ministrů odpovědných za následující oblasti:

- vnější vztahy a spolupráce,
- ekonomika, finance a plánování,
- vnitro a veřejná bezpečnost.

Výkonná rada se schází každých šest měsíců, může však být také svoláno mimořádné zasedání na žádost některého z členských států. Administrativním a výkonným orgánem Společenství je **Generální sekretariát**, který je odpovědný za řízení každodenního chodu, správného fungování institucí a také provádění cílů politik vymezených Konferencí. Generální sekretariát je tvořen:

- Generálním tajemníkem (v současné době Mohamed Al-Madani Al-Azhari)
- Náměstek generálního tajemníka,
- Ředitelství pro administrativní a finanční záležitosti,
- Ředitelství pro rozšiřování a integraci,
- Ředitelství pro výzkum a právní záležitosti.

Poradním orgánem Společenství je **Hospodářská, sociální a kulturní rada** složená z 10 členů jmenovaných každou členskou zemí. Rada pomáhá připravovat návrhy politik, plánů a programů v oblasti ekonomické, sociální a kulturní. Schází se jednou ročně na řádném zasedání. Sídlem rady je město Bamaku v Mali.

V rámci Společenství saharsko-sahelských států pracuje také **Africká banka pro rozvoj a obchod**, založená v roce 1999. Banka vykonává všechny finanční a obchodní aktivity, včetně těch týkajících se financování projektů rozvoje nebo zahraničního obchodu. Banka upřednostňuje projekty v členských státech. Sídlo banky se nachází v Libyi.²⁶

CEN-SAD úzce spolupracuje s Africkou unií i dalšími regionálními integračními organizacemi k posílení míru, bezpečnosti a stability. Cílem je dosáhnout celosvětového hospodářského a sociálního rozvoje.²⁷ Konkrétní kroky jsou však přijímány velmi ojediněle.

3.7 Shrnutí spolupráce zemí severní Afriky

Integrační spolupráce regionu Magrebu a Mashreku v současné době stagnuje, zejména kvůli politickým problémům jednotlivých zemí. Výše popsané integrace

²⁶ COMMUNITY OF SAHEL-SAHARAN STATES. *About CEN-SAD* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.uneca.org/cen-sad/aboutcensad.htm>

²⁷ REGIONAL ECONOMIC COMMUNITIES. *Community of Sahel-Saharan States* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.africa-union.org/root/au/recs/cen_sad.htm

a organizace představují snahy jednotlivých států o naplnění myšlenky arabské jednoty, avšak přes stále trvající neshody mezi zeměmi není dosud výrazně prohloubena jakákoli spolupráce mezi všemi pěti zeměmi severní Afriky. Nejčastějším typem ekonomické integrace je tak **zóna volného obchodu** nebo druhý stupeň – **celní unie**.

I přes řadu pozitivních faktorů uvedených v druhé kapitole zůstává bohužel jakákoli hlubší integrace dosud nerealizována. Řada ekonomických i politických překážek se objevila ještě dříve, než vypuklo Arabské jaro a v současné době probíhají minimální nebo žádná jednání týkající se prohloubení vzájemné spolupráce zemí severní Afriky. Vlády jednotlivých zemí jsou stále skeptické k jakémukoli přístupu k ekonomické integraci, která by byla atraktivní pro zahraniční investory a mohla tak přinést řadu pozitiv. Tento problém se však netýká pouze regionu severní Afriky ale také celého Afrického kontinentu.

Největším problémem je však překrývání členství v regionálních integracích vedoucí k protichůdnosti cílů a nástrojů, neboť země severní Afriky ačkoli nejsou schopny hlubší vzájemné integrace, jsou členy mnoha dalších afrických projektů. Jedná zejména o překrývání členství mezi Společenstvím saharsko-sahelských států a Společného trhu východní a jižní Afriky. Nejčastějšími formami regionální spolupráce v Africe jsou tedy **mezivládní ekonomická uskupení** nebo **regionální projekty funkcionální integrace**, kde nejvýznamnějším investorem je stát (Waisová, 2009, s. 327).

Nejvýraznější iniciativou v regionu Maghreb je v současné době Unie arabského Maghrebu, jejímž „záměrem je prosazovat vzájemnou spolupráci a postupně zavádět volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. V blízké době se očekává nové setkání představitelů členských zemí. Naopak země Mashreku o vzájemnou ekonomickou spolupráci na úrovni integračního seskupení neusilují. Jednotlivé země jsou účastníky regionálních dohod o spolupráci, které ale v **praxi nejsou naplňovány**„ (Cihelková, 2007, s. 342).

Nenaplňování podepsaných smluv a dohod se netýká pouze Unie arabského Maghrebu ale také všech výše zmíněných integrací. Z těchto důvodů se státy severní Afriky zaměřují spíše na výhodnější spolupráci se zeměmi Evropské unie.

4 Zhodnocení vnějších vztahů s Evropskou unií a vliv na budoucí spolupráci

4.1 Vývoj vztahů EHS/ES se zeměmi severní Afriky

Vztahy členských zemí Evropského společenství s africkými státy tzv. Středomoří jsou svázány především historickými vazbami z období kolonizace i mandátní správy. Francie má proto úzké vztahy s Marokem, Alžírskem a Tuniskem, Španělsko s Marokem, Itálie s Libyí a Velká Británie s Egyptem. Tyto koloniální vztahy nebyly zpřetrhány ani získáním nezávislosti výše uvedených zemí v 50. a 60. letech, přestože je v některých oblastech doprovázel i ozbrojený boj (Baar, 2006, s. 34-35).

Spolupráce zemí EHS se zeměmi severní Afriky začala záhy po jeho založení, neboť základy vzájemných dohod se objevily již v Římských smlouvách. Již tedy 60. a 70. léta byla charakterizována uzavíráním bilaterálních dohod (asociační dohody, kooperační dohody), jejichž součástí byly také země jako Řecko, Španělsko a Portugalsko. Mezi první bilaterální dohody patřily **asociační dohody tzv. „první generace“**, které podepsalo Turecko (1971), Kypr (1973) a Malta (1971). Tyto dohody byly však postaveny na předpokladu možného budoucího členství zemí v Evropských společenstvích (Cihelková, 2003, s. 345). V této první etapě (1961 – 1972) podepsalo associační dohody již o dva roky dříve Maroko a Tunisko a s budoucím přistoupením k EU se nepočítalo.

V druhé etapě budování společných vztahů (1973 - 1980) se zemí severní Afriky (kromě Libye) týkaly **kooperační dohody** (podle čl. 113 a 235 EHS). Kooperační dohody zajistily bezcelní přístup pro téměř všechny průmyslové výrobky na trhy Evropských společenství a také finanční pomoc (Baar, 2006, s. 34). Hlavním cílem dohod o spolupráci bylo uvolnit přístup těchto zemí na evropské trhy a podpora rozvojovou pomocí. Dohody byly uzavřeny na těchto principech (Cihelková, 2003, s. 346):

- a) obchodní výhody – přístup založený na doložce nejvyšších výhod, který plně otevřel trh a značně vylepšil systém dovozu zemědělských výrobků, byly také stanoveny podmínky pro postupnou liberalizaci obchodu se službami a pohybu kapitálu,
- b) finanční a technická spolupráce – objem finanční pomoci byl stanoven v každé dohodě
- c) společné instituce – představovány Radou ministrů a Výborem velvyslanců

Tyto smlouvy však nikdy nepočítaly s budoucím vstupem těchto zemí do ES. Země severní Afriky tak vedly jednání o nových asociačních dohodách v rámci Euro-středomořského partnerství.

Koncem 80. let proběhla další iniciativa pro užší zapojení středomořských států do politické spolupráce a to v podobě **Konference pro bezpečnost a spolupráci v Středomoří**. Cílem této španělsko-italské iniciativy bylo zmírnit krizi v oblasti Středomoří. Témata konference byla rozdělena do tří oblastí: bezpečnost, spolupráce a lidská práva. Projekt se však již od počátku setkával s neúspěchem z důvodu zamítavého stanoviska většiny představitelů zemí. Pod vedením Francie došlo k prosazení nové vize středomořské spolupráce.

V roce 1991 vešla do podvědomí iniciativa s názvem **Dialog 5+5**, jíž se účastnili evropské země a také Alžírsko, Maroko, Tunisko a Mauretánie. Tematický blok byl zařazen pouze jeden a to týkající se problematiky životního prostředí. Opět tato iniciativa ale skončila neúspěchem. Důvodem byly hospodářské sankce uvalené na Libyi, obnovení občanské války v Alžírsku a vyostřený spor o Západní Saharu mezi Marokem a Alžírskem.

V 90. letech nahradily **Euro-středomořské asociační dohody** výše zmíněné kooperační dohody. Jako první severoafrický stát podepsalo v roce 1998 tuto dohodu Tunisko, následováno Marokem (2000), Egyptem (2001), Alžírskem (2002) a dalšími arabskými zeměmi. Cílem těchto asociačních dohod je hospodářský a sociální růst. Země Středomoří a tedy také země severní Afriky, se snaží těžit ze spolupráce co nejvíce a tím se přiblížit Evropské unii. Podle Baara (2006, s. 36) je slabinou dohod nedostatečná liberalizace obchodu se zemědělskými výrobky a službami. Euro-středomořské asociační dohody však na rozdíl od kooperačních dohod obsahují i politický dialog mezi zeměmi.

Cílem této nové středomořské politiky bylo vytvoření takové spolupráce, která by byla více než tradiční obchodní a technickou pomocí. Základní ustanovení byla přijata na konferenci v Barceloně v roce 1995, proto je tedy označována jako „**Barcelonský proces**“. Přehled dohod Evropských společenství a států severní Afriky uvádí Příloha 6.

4.2 Barcelonský proces

V roce 1994 přijala Evropská rada novou strategii **Euro-středomořského partnerství**. V následujícím roce se konala první Euro-středomořská konference ministrů zahraničních věcí v Barceloně, setkání se tedy označuje jako Barcelona I. Celkem

15 evropských zemí a 12 zemí ze středomořské oblasti, včetně států severní Afriky podepsalo dohodu pojmenovanou jako tzv. **Barcelonská deklarace**. Došlo k velké změně celkové podoby mezinárodních vztahů v euro-středomořském kontextu. Setkání ministrů zahraničí se pravidelně konají v Barceloně každé dva roky.

Podstata partnerství vyplývá již z této deklarace – zdůrazněna je multilaterální povaha vztahů a formulována zásada spolupráce a solidarity (Cihelková, 2003, s. 352). Mezi základní body spolupráce patří politika a bezpečnost, ekonomika a finance, sociální a kulturní oblast a lidské zdroje. Hlavní okruhy problémů byly formulovány následovně:

- bezpečnost a stabilita v oblasti,
- ekonomický rozvoj včetně finanční pomoci EU
- podpora vzdělávání, zdravotnictví, lidských zdrojů a demografické politiky (Baar, 2006, s. 36)

Podle Cihelkové (2003, s. 352) toto partnerství ustanovené Barcelonskou deklarací jako multilaterální uspořádání stojí vedle různých dvoustranných dohod dotyčných států. Účelem tedy není vytvářet konkurenci těmto dohodám ale naopak je doplnit o případné nedořešené otázky a také vytvořit lepší podmínky pro dialog mezi státy, kde byla dosud komunikace obtížná.

4.2.1 Společné cíle Barcelonského procesu

Základní cíle v oblasti **politiky a bezpečnosti** se týkají nastolení právního pořádku, formulace bezpečnostních principů a především vytvoření společné zóny míru a stability. Praktické naplňování těchto cílů je však činěno pouze prostřednictvím pravidelných schůzek oficiálních představitelů, kteří připravují poklady pro následné konference.

V oblasti **ekonomické a finanční spolupráce** patří k hlavním cílů akcelerace tempa udržitelného rozvoje a zlepšení životních podmínek obyvatelstva. Nástrojem pro dosažení těchto cílů patří podpora regionální kooperace a integrace se záměrem vytvořit zónu volného obchodu (Cihelková, 2003, s. 353).

Regionální spolupráce a integrace účastnických zemí směřuje k rozvoji vzájemných vztahů v hospodářských oblastech jako je například energetika, rybolov, zemědělství a rozvoj venkova, infrastruktura atd. Do roku 2010 měla být vytvořena **Euro-středomořská zóna volného obchodu** zahrnující celkem 40 států. Podle Evropské unie došlo k jistému pokroku, avšak hlavních cílů nebylo dosud dosaženo. Negativní dopad na výsledky a rozvoj tohoto procesu měly hospodářské problémy (finanční krize) a také politické problémy, jako

například konflikt na Blízkém východě. Evropský parlament však zdůrazňuje, že budou-li v rámci Unie pro Středomoří (viz kapitola 3. 3.) stanoveny důležité projekty ve strategických odvětvích (například výstavba nové infrastruktury, spolupráce malých a středních podniků, komunikace a využití zdrojů obnovitelné energie) přispěje to k rozvoji a usnadnění evropsko-středomořského obchodu a investic. Parlament tedy žádal, aby se pokračovalo v konání schůzek, které byly naplánovány a aby byl vytvořen stálý sekretariát v Barceloně.²⁸

4.2.2 Nástroje Barcelonského procesu

Hlavním nástrojem vzájemných vztahů Evropské unie a zemí Středomoří je setkání ministrů zahraničních věcí. Neméně důležitým nástrojem je také setkání ministrů s příslušnou působností na konferencích věnovaných určitému konkrétnímu sektoru. Od roku 1994 se tak každý rok se tak koná zhruba 10 těchto konferencí.

Představitelé EU a představitelé jednotlivých zemí se v průměru schází každé tři měsíce v rámci Euro-středomořského výboru pro Barcelonský proces. Tento výbor je hlavním řídicím orgánem, který má právo iniciovat aktivity v souladu s programem **MEDA** (Cihelková, 2003, s. 353).

Nástroj finanční a hospodářské pomoci MEDA byl založen v roce 1996 a v roce 2000 obnoven jako MEDA II. Tento klíčový program nabízí technickou a finanční podporu pro opatření, která doprovázejí reformu ekonomických a sociálních struktur v partnerských zemích. Státy žádající o finanční prostředky musí splňovat čtyři podmínky²⁹:

- úspěšné využívání dosavadní pomoci,
- nastartování a postup ekonomické liberalizace,
- demokratizace politického života,
- respektování lidských práv.

Z nástroje MEDA I. bylo možno čerpat v letech 1996 – 1999 a to z celkové částky **3,435 mld. EUR**. Se všemi zeměmi, které přistoupily k tomuto programu, byly uzavřeny rámcové finanční smlouvy. Jejich účelem bylo stanovit základní pravidla pro čerpání v rámci programu a zvýšit tak efektivnost programů při provádění jednotlivých opatření. Rámcové

---

²⁸ Úřední věstník Evropské unie C 285 E/35. 2010. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:285E:0035:0041:CS:PDF>

²⁹ EUROPA. *MEDA programme* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15006_en.htm

smlouvy také zavedly nový institut – Národní koordinátor, tedy reprezentant vlády vůči Evropské komisi a Evropské investiční bance. Samotné financování pak probíhalo prostřednictvím několika forem (Cihelková, 2003, s. 368):

- a) **granty** – určeny vládám na financování projektů a programů společného zájmu, zejména týkající se dosažení dlouhodobé stability a prosperity, ekonomického přechodu a strukturálního přizpůsobování, udržitelného ekonomické a sociálního rozvoje a také příhraniční spolupráce,
- b) **rizikový kapitál** – určen zejména pro výrobní sektor ve formě půjček, podmíněných půjček nebo dočasných minoritních holdingů,
- c) **subvencované úrokové míry na půjčky poskytované EIB** – určeny například pro financování projektů v oblasti životního prostředí,

Klíčovými plánovacími dokumenty jsou tzv. Národní indikační programy (NIP) přijímané spolu s pokyny pro programy MEDA. Dokumenty slouží k plánování spolupráce s jednotlivými zeměmi a zejména berou v úvahu stupeň rozvoje ekonomik, společnosti a také institucí. Dalším důležitým dokumentem je také Regionální indikační program (RIP) přijatý Komisí, který slouží jako rámec pro regionální spolupráci. RIP rozpracovává, doplňuje a posiluje národní indikativní plány a představuje rámec pro provádění akcí společného zájmu. Jak uvádí Cihelková (2003): „NIP a RIP jsou dokumenty, které určují hlavní cíle, postupy a prioritní oblasti pro intervence MEDA a na jejich základě Evropská komise přijímá finanční rozhodnutí o jednotlivých projektech v partnerských zemích.“

Finanční program **MEDA II** byl určen na období 2000 - 2006 a pracoval s celkovou částkou **5,35 mld. EUR**, která se stala součástí Strategických dokumentů. Celkem bylo podepsáno šest těchto dokumentů a to s Alžírskem, Marokem, Tuniskem, Egyptem, Jordánskem a Libanem. Prioritami programu MEDA II a Strategický dokumentů byla podpora ekonomické transformace a posílení socioekonomické bilance (Cihelková, 2003, s. 370).

Ke dni 1. ledna 2007 se program MEDA spojil s programem TACIS (který byl zaměřen na východní sousedy) v jediný nástroj Evropské politiky sousedství.

4.3 Evropská politika sousedství a partnerství

Ke vzniku Evropské politiky sousedství (dále ENP) došlo v roce 2003 skrze Prohlášení Evropské komise - „Širší Evropa - sousedství: Nový rámec pro vztahy

s východními a jižními sousedy" a zveřejnění Strategie, která stanovuje hlavní cíle a zásady, zeměpisný dosah nové politiky i návrh finančního nástroje (Nástroj evropského sousedství a partnerství), který je aplikován od roku 2007, čímž nahradil stávající programy přeshraniční spolupráce.³⁰ ENP se týká států, které mají s Evropskou unií uzavřeny smluvní vztahy v podobě **Dohody o partnerství a spolupráci** (bývalé země SSSR) a **Asociačních dohod** uzavíraných v rámci Barcelonského procesu.

V roce 2004 celkem 25 představitelů vlád členských států podpořilo strategický dokument Komise, která pak spolu s dalšími sedmi zeměmi zapojenými do politiky sousedství sjednala akční plány a stanovily krátkodobé a střednědobé priority reforem těchto zemí. V následujícím roce pak tyto akční plány přijal Maroko, Tunisko, Izrael, Jordánsko, Moldavsko, Palestinská samospráva a Ukrajina. Koncem roku 2006 pak pokračovala jednání o akčních plánech také s Arménií, Ázerbájdžánem, Egyptem, Gruzií a Libanonem (Spolupráce: Evropská politika sousedství, 2006, s. 5).

V současné době se tak Evropská politika sousedství a partnerství týká **14 zemí: Alžírsko, Egypt, Libye, Maroko, Tunisko, Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Gruzie, Izrael, Jordánsko, Libanon, Moldavsko, Palestinská samospráva, Sýrie, a Ukrajina.**

Cílem evropské politiky sousedství je posilovat **stabilitu, bezpečnost a blahobyt** všech zúčastněných států. Privilegované vztahy jsou založeny na vzájemných závazcích zejména v oblastech vlády práva, dobrého vládnutí, respektu k lidským právům, včetně práv menšin, prosazování dobrých sousedských vztahů a principů tržního hospodářství a udržitelného rozvoje. Jedním z cílů je i hledání společných závazků v oblasti boje proti terorismu a řešení konfliktů.

„EU chce posílit politické i ekonomické vazby se zeměmi, s nimiž přímo nebo blízce sousedí, ale u nichž se nepředpokládá, že by do EU někdy vstoupily. Jde o partnerství založené na sdílených hodnotách, jako jsou demokracie, respekt k lidským právům, právní stát, tržní ekonomika, udržitelný rozvoj, apod. Míra spolupráce ze strany EU je založena na tom, nakolik budou partnerské země tyto hodnoty opravdu sdílet a jak budou postupovat při implementaci plánů a úkolů., (Euroskop.cz, 2012).

---

³⁰ EUROSOKP. *Evropská politika sousedství* [online]. © 2012 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8714/sekce/evropska-politika-sousedstvi/>

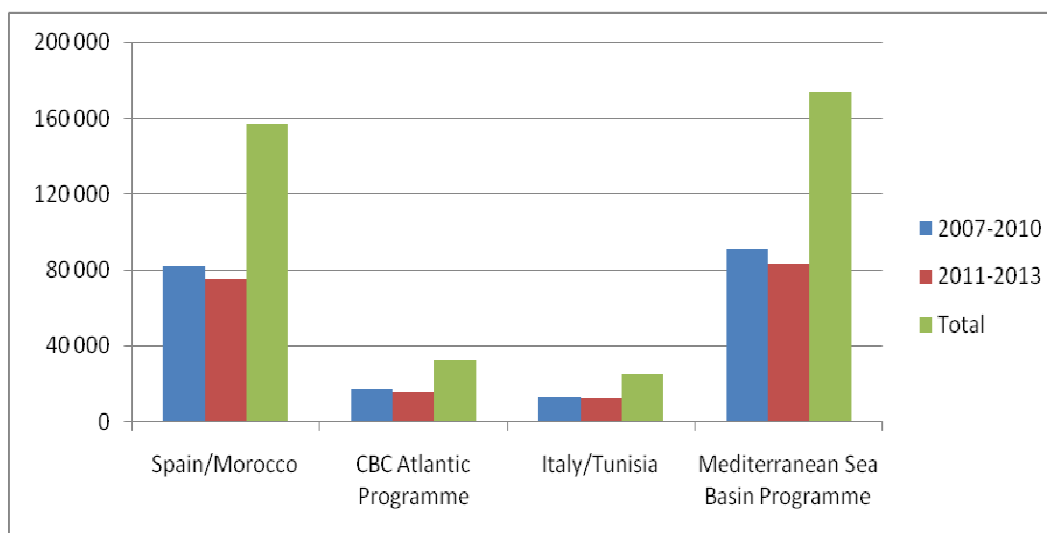

V rámci rozpočtového období 2007 – 2013 byl zřízen nový finanční instrument – **Evropský nástroj sousedství a partnerství (ENPI)**, který je určen zejména k podpoře:³¹

- *politických reforem*, týkajících se například budování institucionálních a správních kapacit, řádné správy věcí veřejných, právního státu, dodržování lidských práv, rovněž boj proti korupci, podvodů a organizované trestné činnosti,
- *hospodářských reforem*, které zahrnují hospodářský rozvoj, tržní hospodářství, zintenzivnění obchodu s EU atd.,
- *sociálních reforem*, jejichž cílem odstranění diskriminace a boj proti chudobě,
- *odvětvové spolupráce*, která se týká oblastí životního prostředí, zdraví, bezpečnosti, potravin, energetiky, dopravy, telekomunikací, vzdělávání, výzkumu a inovací.

V rámci nástroje ENPI se severní Afriky týkají čtyři programy, jejichž čerpání v období 2007-2010 a 2011-2013 je uvedeno v grafu 3.1.

Graf. 3.1 Čerpání finančních prostředků v rámci programu ENPI v mil. EUR

Zdroj: Cross Border Cooperation Executive Summary [28], vlastní zpracování

Rozpočet ENPI na období let 2007–2013 činí **11 181 milionů EUR**, z nichž je 95 % určeno na programy vztahující se na jednu nebo více zemí a 5 % na programy přeshraniční spolupráce. Další 700 mld. EUR je určeno na zřízení Sousedského investičního fondu, který by měl být použit jako podpora pro půjčky Evropské investiční banky, Evropské banky pro

³¹ EUROPA. *European Neighbourhood Policy* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17101_en.htm

obnovu a rozvoj a dalších finančních institucí. ENPI tedy nahrazuje finanční instrument MEDA I. a II. pro země účastníci se Barcelonského procesu a instrument TACIS pro země Společenství nezávislých států.

V současné době je k dispozici téměř 4 mil. EUR do konce roku 2013 v rámci Evropského nástroje sousedství a partnerství pro jižní sousedy. Největší část je poskytována prostřednictvím bilaterálních programů pomoci. V rámci aktuálních změn však Evropská unie vyžaduje, aby na základě diskuse s partnerskými zeměmi došlo k rozsáhlému přezkumu a aby se přesunulo zaměření podpory EU (podrobněji v kapitole č. 4.5).

4.4 Unie pro Středomoří

V roce 2008 na základě iniciativy francouzského prezidenta Nicolase Sarkozyho došlo v Paříži k vytvoření Unie pro Středomoří. Projektu se účastní všech 27 členů, 10 zemí Barcelonského procesu a dále také Albánie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Monako, Černá Hora a Mauretánie. Počet členů se tak rozšířil na číslo 43. Středomořská unie je projektem míru a rozvoje a zároveň bere ohled na životní prostředí. Cílem bylo zejména vytvořit jakýsi impuls politice sousedství a zahrnout celé množství témat. Tento projekt opět navazuje na cíle Barcelonské deklarace, tedy na zvýšení účinnosti evropsko-středomořského partnerství. Nová Unie pro Středomoří počítá s vytvořením a prohloubením:³²

- politické spolupráce a dialogu,
- zásady spoluodpovědnosti v mnohostranných vztazích,
- viditelnějších a konkrétnějších regionálních a nadregionálních projektů pro občany regionu.

Vedle těchto základní témat jde také o spolupráci v oblasti kultury, vzdělávání, zdraví a lidského kapitálu.

V rámci Unie se pravidelně každé dva roky konají vrcholné schůzky hlav států. Rotující předsednictví je tvořeno vždy jedním zástupcem Evropské unie a jedním členským státem ze Středozeří. Dále byl zřízen také **Stálý společný výbor** pro institucionální správu složený ze zástupců členských států EU, středomořských partnerů a Evropské komise. Identifikací, přezkumem a sledováním projektů se zabývá **Sekretariát** složený z vyslaných

---

³² EUROPA.EU: *Barcelonský proces: Unie pro Středomoří* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/rx0001_cs.htm

úředníků se sídlem v Barceloně. V současné době pozici generálního tajemníka zastává Fathallah Sijilmassi.³³

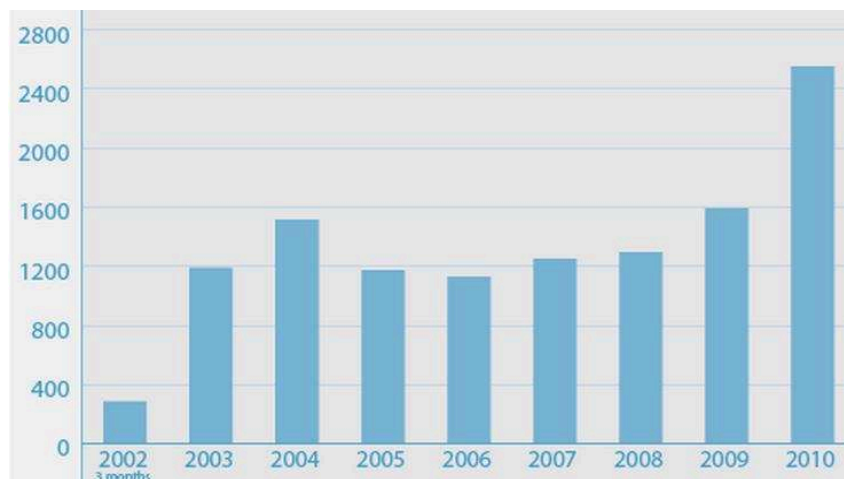
V rámci Unie pro Středomoří stále funguje finanční nástroj **ENPI**, z kterého lze čerpat v rámci šesti oblastí zájmu:

- a) snížení znečištění Středozemního moře,
- b) vybudování námořních a pozemních cest,
- c) ochrana civilního obyvatelstva při katastrofách,
- d) podpora alternativních zdrojů energie,
- e) založení Euro-středomořské univerzity ve Slovinsku a podpora výměnných programů Erasmus v regionu,
- f) vytvoření vědeckého společenství ve středomořském regionu a podpora obchodu ve Středomoří.

Tento projekt tedy opět představuje rámec pro provádění regionální a nadnárodní spolupráce v oblasti rozvoje regionální soudržnosti, hospodářské integrace a propojení infrastruktury. Mezi dodatečné zdroje pro financování projektů patří také soukromý sektor, dvoustranná spolupráce členských států EU, přínos ze strany středomořských partnerů, mezinárodní finanční instituce, regionální banky a jiné dvoustranné finanční prostředky.

K posílení soukromého sektoru je určen nástroj pro evropsko-středomořské investice a partnerství (**Facility for Euro-mediterranean Investment and Partnership, FEMIP**).

Graf. 4.2 Přehled výdajů FEMIP v jednotlivých letech (v mil. EUR)

Zdroj: eib.org [31]

³³ UNION FOR THE MEDITERRANEAN: *Who we are* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.ufmsecretariat.org/en/who-we-are/>

Tento nástroj vznik v roce 2002 v návaznosti na zasedání Evropské rady na podporu hospodářského růstu rozvoje soukromého sektoru v oblasti Středomoří. Došlo tedy ke spojení operací Evropské investiční banky a dalších nástrojů evropsko-středomořského partnerství. Během své činnosti bylo v rámci tohoto nástroje investováno 12 mld. EUR, FEMIP tak podporuje soukromý sektor v těchto státech: **Maroko, Alžírsko, Tunisko, Egypt**, Gaza, Jordánsko, Izrael, Libanon a Sýrii. Roční trend výdajů ukazuje graf 4.2.

4.5 Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím

V reakci na lidová povstání a nové demokratické volby v řadě zemí severní Afriky a Blízkého východu vydala Evropská unie v březnu 2011 společné prohlášení vysoké představitelky Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku a Evropské komise s názvem „**Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu s jižním Středomořím**“. Evropská unie považuje za nutné sdílet závazek k demokracii, lidským právům, sociální spravedlnosti, řádné správě věcí veřejných a právnímu státu. A právě toto nové Partnerství je založeno na konkrétním pokroku v těchto oblastech.

Evropská unie zaujímá diferencovaný přístup a reaguje na specifika konkrétních zemí, ačkoli země severní Afriky mají mnoho společného. Partnerství pro demokracii a prosperitu by mělo stavět na třech prvcích:

1. demokratická transformace, budování institucí se zaměřením na svobodu, ústavní reformy, soudní reformy a zejména boj proti korupci
2. silnější partnerství s občany, s důrazem na podporu občanské společnosti, mezilidských kontaktů a se zvláštním zaměřením na mladé lidi
3. udržitelný růst, který podporuje hospodářský rozvoj, zejména podporu malých a středních podniků, odborného vzdělávání, zlepšení zdravotnictví a rozvoj chudších regionů

V rámci rychlé a účinné reakce na měnící se situaci Komise uvolnila **30 milionů EUR** na humanitární pomoc určenou pro nejnaléhavější humanitární potřeby **Libye** a také uprchlíkům nacházejících se na tuniské a egyptské hranici. V rámci této pomoci je zajištěna lékařská pomoc, potraviny a přístřeší.

Pro **Tunisko** bylo určeno 17 milionů EUR na podporu přechodu k demokracii a také jako příspěvek pro chudé vnitrozemské oblasti. Tato pomoc zahrnuje také zavedení

příslušného právního rámce pro uspořádání voleb a pro volební pozorovatelskou misi EU. V říjnu 2010 tak proběhly volby do nového ústavního shromáždění. Delegace 15 poslanců Evropského parlamentu hrála roli pozorovatelů a jejich cílem bylo přispět zkušenostmi volených poslanců při pozorování průběhu voleb. Delegace poslanců také jednala o politické, právní a volební situaci s odborníky, kandidáty a zástupci občanské společnosti a to včetně bloggerů a uživatelů sociální sítě Facebook, kteří sehráli významnou roli během plánování revoluce.³⁴

Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitou bude fungovat na tzv. **motivačním principu**. To znamená, že podpora bude přidělována zemím, které v reformách postoupily nejdál a nejrychleji. Pokud dojde k omezení dohodnutých reforem, bude podpora přerozdělena nebo přeorientována. Závazek k řádně monitorovaným, svobodným a spravedlivým volbám by měl představovat vstupní kvalifikaci pro partnerství.

Nepokoje v zemích jižního Středomoří (tedy Severní Afriky) jsou spojeny s hospodářskými nedostatky, které se projevují zejména v majetkových rozdílech a nedostatku sociálních a hospodářských reforem. Omezené je také vytváření nových pracovních míst, špatný systém vzdělávání a odborné přípravy a také nízká úroveň integrace obchodu v regionálním měřítku. Země tedy potřebují oživit své ekonomiky a dosáhnout udržitelného růstu. Evropská unie je připravena podpořit tyto země prostřednictvím politického dialogu a spolupráce v evropsko-středomořském partnerství. K tomuto úsilí pomůže také Evropská investiční banka, které by mohla v následujících třech letech poskytnout středomořskému regionu až **6 mld. EUR**. Plánuje se také dodatečná půjčka **1 mld. EUR**, kterou navrhl Evropský Parlament.

Obchodní a investiční vztahy Evropské unie a zemí severní Afriky jsou v současné době v různých fázích. Nejvíce pokročily vztahy s Tuniskem, Marokem a Egyptem, v menší míře pak s Alžírskem a Libyí. V krátkodobém až střednědobém horizontu si Evropská unie stanovila několik cílů:

- a) urychlit uzavření dohod o liberalizaci obchodu a schválení ze strany EU, zejména jde o dohody s Tuniskem a Marokem o zemědělských produktech a rybolovu
- b) zahájit jednání o dohodách o posuzování shody a akceptaci průmyslových produktů

---

³⁴ EVROPSKÝ PARLAMENT: *Poslanci Evropského Parlamentu budou dohlížet na tuniské volby* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/content/20111014STO29280/html/Poslanci-Evropskeho-parlamentu-budou-dohlizet-na-tuniske-volby>

- c) urychlit jednání o liberalizaci obchodu se službami (včetně zjednodušení vízového režimu pro osoby určitých profesních kategorií)
- d) uzavřít úmluvu o celoevropsko-středomořských preferenčních pravidlech původu

Evropská unie plánuje také v střednědobém až dlouhodobém horizontu vytvořit a rozšířit zóny volného obchodu, jejichž základem jsou současné evropsko-středomořské dohody o přidružení a akční plány evropské politiky sousedství. Mělo by dojít kromě pouhého odstranění dovozních cel také k posílení užší integrace hospodářství jižního Středomoří a jednotného trhu EU, jejichž součástí jsou například opatření o sbližování právních předpisů. Hlavní důraz je kladem zejména na opatření v oblastech hospodářské soutěže, ochrana investic, zadávání veřejných zakázek, sanitární a fytosanitární opatření.

Tyto první návrhy zveřejnila Komise v roce 2011 na základě vybudování nového partnerství, které podpoří změny v jižním Středomoří.

5 Závěr

Oblast severní Afriky se vyznačuje celou řadou faktorů, které působí pro i proti integračně. Mezi hlavní pozitivní faktory rozvíjející spolupráci můžeme zařadit geografickou blízkost zemí, společný historický vývoj, společné náboženství, jazyk a tradice. Společnou ideou arabské jednoty a obrody arabského národa se následně rozvíjely všechny politické integrace arabských států již od konce druhé světové války.

Negativně a proti integračně působí zejména skeptický přístup vlád jednotlivých zemí k integracím. Neméně závažné jsou také ozbrojené konflikty, bezpečnostní hrozby a terorismus. Státy severní Afriky jsou tak především členy více afrických integrací, což pak vede k překrývání členství, cílů, nástrojů a zájmů.

Rozporuplně působí také Arabské jaro, které proběhlo v roce 2011. Ačkoli obyvatelé severní Afriky protestovali se společným cílem dosáhnout politických změn a zlepšit ekonomickou situaci, severoafrický integrační proces stále stagnuje a probíhají minimální vzájemná jednání.

Země jsou tedy členy jiných významných ekonomických integrací například Ligy arabských států. Tato integrace dosahuje zatím nejlepších výsledků, neboť v roce 2005 byl naplněn plán vytvořit Panarabskou zónu volného obchodu. Nyní se pokračuje v odstraňování celních poplatků, daní a dalších omezení, aby do roku 2015 byla vytvořena plnohodnotná celní unie mezi všemi státy. LAS plánuje také do roku 2020 vytvořit společný arabský trh.

Velký celosvětový význam má také Organizace islámské spolupráce, jejímiž členy je v současné době 57 arabských států. Nejedná se však o ekonomickou ale o politickou spolupráci. Cílem této organizace je chránit zájmy a zajistit blahobyt všech muslimů. Svým posláním je tak velmi podobná Organizaci spojených národů. Rozdíl je však markantní, OSN se zaměřuje na celosvětový mír a OIC pouze na islámské státy.

V rámci zemí jižního Středomoří funguje pouze jedna integrace – Unie arabského Maghrebu. Jako základní cíl je uvedeno v zakládající smlouvě vytvořit společný trh. Nicméně pokrok v budování je velmi pomalý, přestože byla odstraněna celá řada daní a poplatků. V roce 2012 se poprvé po 18 letech sešli ministři zahraničí jednotlivých zemí, aby projednali otázky prohloubení a zefektivnění vzájemné spolupráce. V nejbližší době se tedy očekává oživení této integrace.

Neméně důležitou regionální organizací je také Společenství saharsko-sahelských států, které sdružuje 28 afrických států. Pokrok je ovšem také pomalý a zatím byla vytvořena

pouze zóna volného obchodu, neboť CEN-SAD čelí celé řadě problémů. Jedním z nich je překrývající se členství států se Společným trhem zemí východní a jižní Afriky.

Ačkoli jsou tedy země severní Afriky účastníky celé řady regionálních dohod či integrací, v praxi dochází pouze k minimálnímu naplňování. Nejbližším partnerem je tak pro tyto státy Evropská unie, s kterou je váže především bývalá koloniální správa.

V roce 1994 proběhl Barcelonský proces, který změnil dosavadní podobu mezinárodních vztahů v oblasti Středomoří. V rámci nové politiky Euro-středomořského partnerství se tak řešily problémy bezpečnosti a stability, ekonomického rozvoje a také podpora vzdělávání, zdravotnictví a lidského zdroje. V letech 1996 – 1999 a 2000 - 2006 tak mohly země Alžírsko, Maroko, Tunisko a Egypt čerpat z nástroje MEDA v rámci uzavřených rámcových finančních smluv.

V roce 2003 došlo opět k aktualizaci a vzniku nové Evropské politiky sousedství, které se nyní týká celkem 14 zemí. V rámci rozpočtového období 2007 – 2013 byl vytvořen nový Evropský nástroj sousedství a partnerství, který podporuje politické, hospodářské a sociální reformy. V roce 2008 došlo k vytvoření další významné iniciativy a to Unie pro středomoří, která je projektem míru a rozvoje. Navazuje na cíle Barcelonské deklarace a počítá s dalším prohloubení politické spolupráce a dialogu.

V březnu 2011 bylo vydáno nejnovější prohlášení Evropské unie týkající se zemí severní Afriky. Partnerství pro demokracii a sdílenou prosperitu reaguje na občanské protesty a demonstrace. Evropská unie opět vyčlenila finanční prostředky na humanitární pomoc (zejména Libyi) a na podporu demokracie v jednotlivých státech. Unie posílá delegace a sestavuje týmy, které dohlíží na demokratický a čestný průběh parlamentních a prezidentských voleb. V rámci obchodní spolupráce Evropská unie počítá v krátkodobém horizontu s uzavřením dohod o liberalizaci obchodu a služeb. V dlouhodobém horizontu pak plánuje vytvořit se zeměmi severní Afriky zónu volného obchodu, čímž dojde k posílení užší integrace jižního Středomoří a Evropské unie.

Integrační proces v severní Africe je tedy velmi pomalý díky řadě nepříznivých zejména politických faktorů. Ačkoli existuje několik regionálních integračních uskupení, nejsou podepsané dohody v praxi naplňovány. Změnu by mohlo přinést Arabské jaro, díky kterému se ve všech zemích konaly nové volby. V únoru 2012 se sešli ministři zahraničí členských zemí Unie arabského Maghrebu, aby projednali další oživení spolupráce v tomto regionu.

Seznam použité literatury

1. AKTUÁLNĚ. *Umírnění islamisté vyhráli volby také v Maroku*. [online]. © 1997- 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/afrika/clanek.phtml?id=723010>
2. APRS WORLD. *Political Map of the World for APRS*. [online] © 2012. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z: <http://aprsworld.net/gisdata/world/political-world-aprs.png>
3. BAAR, Vladimír. *Vnější vztahy Evropské unie*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita, 2006. ISBN 80-736-8142-0.
4. BEN-ZVI, VARDA. *The Federation of Arab Republic*. In Rabinovich, Itamar a Shaked, Haim, From June to October. The Middle East between 1967 and 1973.
5. BERÁNEK, Zdeněk. *Stručná historie státu Alžírsko*. Vyd. 1. Praha: Libri, 2007. ISBN: 978-80-7277-335-0
6. BUSINESSINFO. *Egypt. Ekonomická charakteristika země*. [online]. © 1997-2011 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/egypt-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000415/>
7. BUSINESSINFO. *Maroko. Ekonomická charakteristika země* [online]. © 1997-2011 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/maroko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000685/>
8. BUSINESSINFO. *Zahraničně-politická orientace Alžírsko* [online]. © 1997-2011 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/alzirsko-zahranicne-politicka-orientace/3/1000412/>
9. BUSINESSINFO. *Zahraničně-politická orientace Maroka* [online]. © 1997-2011 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/maroko-zahranicne-politicka-orientace/3/1000685/irsko-zahranicne-politicka-orientace/3/1000412/>
10. BUSINESSINFO. *Zahraničně-politická orientace Tuniska* [online]. © 1997-2011 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/tunisko-zahranicne-politicka-orientace/3/1001496/>
11. CARNEGIE ENDOWMENT FOR INTERNATIONAL PEACE. *The Arab Spring Revives Maghreb Integration* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://carnegieendowment.org/2012/03/06/arab-spring-revives-maghreb-integration/a0rf>

12. CIA. The World Factbook. *Algeria*. [online]. © 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ag.html>
13. CIA. The World Factbook. *Egypt*. [online]. © 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/eg.html>
14. CIA. The World Factbook. *Libya*. [online]. © 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ly.html>
15. CIA. The World Factbook. *Morocco*. [online]. © 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/mo.html>
16. CIA. The World Factbook. *Tunisia*. [online]. © 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ts.html>
17. CIHELKOVÁ, Eva. *Nový regionalismus: teorie a případová studie (Evropská unie)*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2007, 361 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7179-808-8.
18. CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy Evropské unie*: Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2003, 709 s. ISBN 80-717-9804-5.
19. CK MUNDO. *Historie Maroka* [online]. ©2008-2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.mundo.cz/maroko/historie>
20. COMESA. *About Comesa* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://about.comesa.int/index.php?option=com_content&view=article&id=123&Itemid=121
21. COMESA. *Customs Union* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://programmes.comesa.int/index.php?option=com_content&view=article&id=90&Itemid=142
22. COMESA. *Secretary General's Biography* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://sg.comesa.int/index.php?option=com_content&view=article&id=75&Itemid=172
23. COMMUNITY OF SAHEL SAHARAN STATES: *About CEN-SAD* [online]. © 2012 [cit. 2012-03-13]. Dostupné z: <http://www.uneca.org/cen-sad/aboutcensad.htm>
24. ČESKÁ TELEVIZE. *Sociální nepokoje v Alžírsku si vyžádaly již dvě oběti*. [online]. © 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/112006-socialni-nepokoje-v-alzirsku-si-vyzadaly-jiz-dve-obeti/>

25. EUROPA. *Barcelonský proces: Unie pro Středomoří* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/rx0001_cs.htm
26. EUROPA. *European Neighbourhood Policy* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17101_en.htm
27. EUROPA. *MEDA programme* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15006_en.htm
28. EUROPEAN COMMISSION: *Cross-Border Cooperation Strategy Paper 2007-2013 - Indicative Programme 2007-2010*. In: [online]. © 2012 [cit. 2012-05-04]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/europeaid/where/neighbourhood/regional-cooperation/enpi-cross-border/documents/summary_of_strategy_paper_en.pdf
29. EUROSOP. *Evropská politika sousedství* [online]. © 2012 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.eurosop.cz/8714/sekce/evropska-politika-sousedstvi/>
30. EVROPSKÝ PARLAMENT. *Poslanci Evropského Parlamentu budou dohlížet na tuniské volby* [online]. © 2011 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/news/cs/headlines/content/20111014STO29280/html/Poslanci-Evropskeho-parlamentu-budou-dohlizet-na-tuniske-volby>
31. FEMISE. *Crise et voies de sortie de crise dans les pays partenaires méditerranéens de la FEMIP* [online], Marseille: FEMISE, © 2010 [cit. 2012-04-22]. Dostupné z: http://www.femise.org/PDF/Femise_T2010_femip_crise_fr.pdf
32. GOMBÁR, Eduard. *Kmeny a klany v arabském Maghribu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2007. 227 s. ISBN 978-80-246-1418-2.
33. GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1999, 427 s. ISBN 80-718-4599-X.
34. IDNES. *Potvrzeno, první volby arabského jara ovládli v Tunisku Islamisté*. [online]. © 1999 - 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/potvrzeno-prvni-volby-arabskeho-jara-ovladli-v-tunisku-islamiste-10c/zahranicni.aspx?c=A111028_092614_zahranicni_jan

35. IHNED. *Nepokoje v Tunisku přesvědčily prezidenta*. [online]. © 1996 - 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://zpravy.ihned.cz/svet/c1-49459500-armada-v-ulicich-ma-zklidnit-nepokoje>
36. KROPÁČEK, Luboš. *Blízký východ na přelomu tisíciletí: dynamika přeměn v muslimském sousedství Evropy*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1999, 284 s. Moderní dějiny, sv. 2. ISBN 80-702-1298-5.
37. KUWAIT NEWS AGENCY. *Arab Leaders issue resolution* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=1969914&language=en>
38. L'UNION DU MAGHREB ARABE. *History* [online]. © 2011 [cit. 2012-03-13]. Dostupné z: <http://www.maghrebarabe.org/en/uma.cfm>
39. L'UNION DU MAGHREB ARABE. *Organigramme* [online]. © 2011 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.maghrebarabe.org/fr/org_sec.cfm
40. LEAGUE OF ARAB STATES. *Member states*. [online]. © 2011 [cit. 2012-04-30]. Dostupné z: http://arableagueonline.org/wps/portal/las_ar/inner!/ut/p/c5/
41. LEAGUE OF ARAB STATES. *Organizational Structure*. [online]. © 2011 [cit. 2012-03-13]. Dostupné z: http://arableagueonline.org/wps/portal/las_en/inner!/ut/p/c5/
42. *Liga arabských států*. Editor Eva Čapková. Praha: Opus arabicum, 1996, 110 s. ISBN 80-901-8812-5.
43. MAJEROVÁ, Ingrid. *Mezinárodní integrační procesy*. 1. vyd. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné, 2007. 125 s. ISBN 978-80-7248-420-1.
44. ORGANISATION OF ISLAMIC COOPERATION. *About OIC* [online]. © 2011 [cit. 2012-03-13]. Dostupné z: http://www.oic-oci.org/page_detail.asp?p_id=52
45. ORGANISATION OF ISLAMIC COOPERATION. *Subsidiary Organs* [online]. © 2011 [cit. 2012-03-13]. Dostupné z: http://www.oic-oci.org/page_detail.asp?p_id=64
46. ORGANISATION OF ISLAMIC COOPERATION. *Secretary General of the Organization of Islamic Cooperation* [online]. © 2011 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://www.oic-oci.org/page_detail.asp?p_id=58
47. *Pact of the League of Arab States - 1945*, [online]. [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/arableag.asp
48. PEČENKA, Marek; LUŇÁK, Petr, et al *Encyklopedie moderní historie*. 3. vyd. Praha : Libri, 2009. 653 s. ISBN 978-80-85983-95-1.

49. POTOČNÝ, Miroslav a Jan ONDŘEJ. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část. 5.*, dopl. a rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2006, 511 s. Právnické učebnice (C.H. Beck), sv. 2. ISBN 80-717-9536-4.
50. PRESSEXPRESS.EU. *Organizace islámské spolupráce pošle Somálsku 350 milionů dolarů* [online]. © 2011 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.pressepress.eu/blog/2011/08/17/organizace-islamske-spoluprace-oic-posle-somalsku-350-milionu-dolaru/>
51. REGIONAL ECONOMIC COMMUNITIES. *Community of Sahel-Saharan States* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: : http://www.africa-union.org/root/au/recs/cen_sad.htm
52. REID, Richard. *Dějiny moderní Afriky: 1880 - současnost*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2011. 331 s. ISBN 978-80-247-3079-0.
53. SCHULZE, Reinhard. *Dějiny islámského světa ve 20. století*. Vyd. 1. Překlad Vladimír Petkovič. Brno: Atlantis, 2007, 447 s. ISBN 978-807-1082-842.
54. *Spolupráce: Evropská politika partnerství*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství. 2006. 61 s. ISBN 92-894-8353-9 . Dostupné z: http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/information/enp_brochure_cs.pdf
55. THE NEW YORK TIMES. *Libya – Revolution and Aftermath*. [online]. © 2012 [cit. 2012-03-03]. Dostupné z: <http://topics.nytimes.com/top/news/international/countriesandterritories/libya/index.html>
56. UNION FOR THE MEDITERRANEAN: *Who we are* [online]. © 2012 [cit. 2012-05-01]. Dostupné z: <http://www.ufmsecretariat.org/en/who-we-are/>
57. *Úřední věstník Evropské unie C 285 E/35*. 2010. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:285E:0035:0041:CS:PDF>
58. WAISOVÁ, Šárka et al. *Regionální integrační procesy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 507 s. ISBN 978-80-7380-232.
59. WORLD BANK. *Africa Development Indicators 2011* [online]. 1. vyd. World Bank, 2011 [cit. 2012-03-03]. ISBN 978-082-1387-313. Dostupné z: <http://issuu.com/world.bank.publications/docs/9780821387313?mode=embed&layout=http://skin.issuu.com/v/light/layout.xml&showFlipBtn=true>

60. WORLD DATABANK: World Development Indicators (WDI) & Global Development Finance (GDF). © 2012 [online]. [cit. 2012-05-03]. Dostupné z:
<http://databank.worldbank.org/ddp/home.do>
61. ZLÝ, Bohumír. *Integrační procesy ve světové ekonomice*. 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava, 2004, 233 s. ISBN 80-248-0592-8

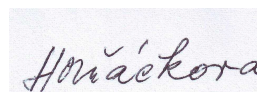
Seznam zkratk

ACM	Arabský společný trh
CEN-SAD	Společenství sahelsko-saharských států
COMESA	Společný trh zemí východní a jižní Afriky
EAC	Východoafrické společenství
EIB	Evropská investiční banka
ENPI	Evropský nástroj sousedství a partnerství
FEMIP	Facility for Euromediterranean Investment and Partnership
GAFTA	Panarabská zóna volného obchodu
IFS	Islámská fronta spásy
IRA	Irská republikánská armáda
LAS	Liga arabských států
MMF	Mezinárodní měnový fond
MPCC	Stálý Maghribský konzultativní výbor
NIP	Národní indikační program
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OIC	Organizace islámské spolupráce
OSN	Organizace spojených národů
RIP	Regionální indikační program
SADC	Jihoafrické společenství
SAR	Sjednocená arabská republika
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
UAM	Unie arabského Maghrebu
UMA	Unie arabského Maghrebu
UNCTAD	Konference OSN o obchodu a rozvoji
USA	Spojené státy americké

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- беру на vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou (bakalářskou) práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová (bakalářská) práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové (bakalářské) práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou (bakalářskou) práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

Nela Hornáčková

Seznam příloh

Příloha 1	Členské státy Ligy arabských států
Příloha 2	Členské státy Unie arabského Maghrebu
Příloha 3	Členské státy Organizace islámské konference
Příloha 4	Členské státy Společenství saharsko-sahelských států
Příloha 5	Členské státy Společného trhu zemí jižní a východní Afriky
Příloha 6	Dohody Evropských společenství se státy severní Afriky

Přílohy

Příloha 1 Členské státy Ligy arabských států

Stát	Datum vstupu
1. Alžírsko	1962
2. Bahrajn	1971
3. Džibutsko	1977
4. Egypt	1945
5. Irák	1945
6. Jemen	1945
7. Jordánsko	1945
8. Katar	1971
9. Komory	1993
10. Kuvajt	1961
11. Libanon	1945
12. Libye	1953
13. Maroko	1958
14. Mauritánie	1973
15. Omán	1971
16. Palestinský stát	1976
17. Saúdská Arábie	1945
18. Somálsko	1974
19. Spojené arabské emiráty	1971
20. Súdán	1956
21. Sýrie (2012 pozastaveno členství)	1945
22. Tunisko	1958

Zdroj: arableagueonline.org [40], vlastní zpracování

Mapa členských států Ligy arabských zemí

Zdroj: arableagueonline.org [40]

Příloha 2 Členské státy Unie arabského Maghrebu

Stát	Datum vstupu
1. Alžírsko	1989
2. Libye	1989
3. Maroko	1989
4. Mauretánie	1989
5. Tunisko	1989

Zdroj: maghrebarabe.org [38], vlastní zpracování

Mapa členských států Unie arabského Maghrebu

Zdroj: maghrebarabe.org [38]

Příloha 3 Členské státy Organizace islámské konference

Stát	Datum vstupu
1. Afghánistán	1969
2. Albánie	1992
3. Alžírsko	1969
4. Ázerbájdžán	1991
5. Bahrajn	1970
6. Bangladéš	1974
7. Benin	1982
8. Brunej	1984
9. Burkina Faso	1975
10. Cote d'Ivoire	2001
11. Čad	1969
12. Džibuti	1978
13. Egypt	1969
14. Gabon	1974
15. Gambie	1974
16. Guinea	1969
17. Guinea-Bissau	1974
18. Guyana	1997
19. Indonésie	1969
20. Írák	1976
21. Irán	1969
22. Jemen	1969
23. Jordán	1969
24. Kamerun	1975
25. Katar	1970
26. Kazachstán	1995
27. Komory	1976
28. Kuwait	1969
29. Kyrgyzstán	1992
30. Libanon	1969
31. Libye	1969
32. Malajsie	1969
33. Maledivy	1976
34. Mali	1969
35. Maroko	1969
36. Mauretánie	1969
37. Mozambik	1994
38. Niger	1969
39. Nigérie	1986
40. Oman	1970
41. Pákistán	1969
42. Palestinský stát	1969
43. Saúdská Arábie	1969

44. Senegal	1969
45. Sierra Leone	1972
46. Somálsko	1969
47. Spojené arabské emiráty	1970
48. Súdán	1969
49. Suriname	1996
50. Sýrie	1970
51. Tádžikistán	1992
52. Togo	1997
53. Tunisko	1969
54. Turecko	1969
55. Turkmenistán	1992
56. Uganda	1974
57. Uzbekistán	1995

zdroj: oic-oci.org [44], vlastní zpracování

Mapa členských států Organizace islámské konference

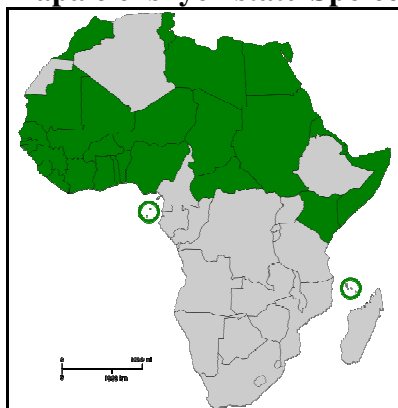
zdroj: oic-oci.org [44]

Příloha 4 Členské státy Společenství saharsko-sahelských států

Stát	Datum vstupu
1. Benin	2002
2. Burkina Faso	1998
3. Cote d'Ivoire	2004
4. Čad	1998
5. Džibuti	2000
6. Egypt	2001
7. Eritrea	1999
8. Gambie	2000
9. Ghana	2005
10. Guinea	2007
11. Guinea Bissau	2004
12. Keňa	2008
13. Komory	2007
14. Libérie	2004
15. Libye	1998
16. Mali	1998
17. Maroko	2001
18. Mauretánie	2008
19. Niger	1998
20. Nigérie	2001
21. Sao Tomé and Príncipe	2008
22. Senegal	2000
23. Sierra Leone	2005
24. Somálsko	2001
25. Středoafriická republika	1999
26. Súdán	1998
27. Togo	2002
28. Tunisko	2001

Zdroj: africa-union.org [23], vlastní zpracování

Mapa členských států Společenství saharsko-sahelských států

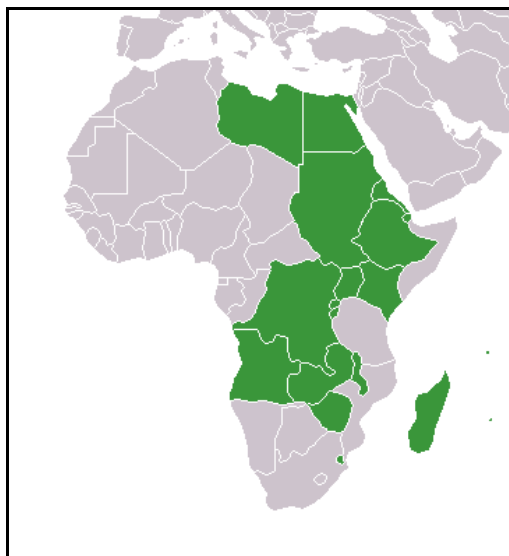
Zdroj: africa-union.org [23],

Příloha 5 – Členské státy Společného trhu zemí jižní a východní Afriky

Stát	Datum vstupu
1. Burundi	1962
2. Komory	1970
3. Kongo	1960
4. Džibutsko	1977
5. Egypt	1998
6. Eritrea	1993
7. Etiopie	1991
8. Keňa	1963
9. Libye	1951
10. Madagaskar	1960
11. Malawi	1964
12. Mauritius	1968
13. Rwanda	1962
14. Seychely	1976
15. Súdán	1976
16. Svazijsko	1968
17. Zambie	1964
18. Zimbabwe	1980

zdroj: about.comesa.int [20], vlastní zpracování

Mapa členských států Společného trhu zemí jižní a východní Afriky

Zdroj: about.comesa.int [20]

Příloha 6 Dohody Evropských společenství se státy severní Afriky

Počátky spolupráce			
Etapa	Dohody o přidružení podle čl. 238 SEHS	Obchodní dohody podle čl. 113 SEHS	
		Nepreferenční	Preferenční
1961 - 1972	Maroko (1969) Tunisko (1969) + Řecko, Turecko, Malta, Kypr	Izrael, Libanon, Jugoslávie	Alžírsko (1972) Egypt (1972) + Španělsko, Izrael, Portugalsko, Libanon
Období globální strategie			
Etapa	Dohody o přidružení	Kooperační dohody, čl. 113 a 235 EHS	Obchodní dohody
1973 - 1980	Řecko, Turecko, Malta, Kypr	Maroko (1976), Alžírsko (1976), Tunisko (1976), Egypt (1977) + Izrael, Jordánsko, Libanon, Sýrie, Jugoslávie	Španělsko, Portugalsko, Jugoslávie
Nová středomořská politika			
Etapa	Dohody o přidružení	Kooperační dohody	Obchodní dohody
1981- 1995	Turecko, Kypr, Malta	Maroko (1975), Alžírsko (1976), Tunisko (1976), Egypt (1977) + Izrael, Jordánsko, Libanon, Sýrie, Jugoslávie	
Období Euro-středomořského partnerství			
Etapa	Dohody o přidružení	Kooperační dohody	Euro-středomořské - asociační dohody
1995 - dosud	Turecko, Kypr, Malta	Alžírsko (1976), Egypt (1977) + Libanon, Sýrie	Tunisko (1998), Maroko (2000), Alžírsko (2002), Egypt (2001) + Izrael, Jordánsko, Libanon, Sýrie

Zdroj: Cihelková, Vnější ekonomické vztahy Evropské unie [18], vlastní zpracování